

Рівненський державний гуманітарний університет
Художньо-педагогічний університет
Кафедра івент-індустрії, культурології та музеєзнавства

Кваліфікаційна робота першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

**НОВІ ФОРМИ КУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РЕГІОНІ:
ХАРАКТЕРИСТИКА НАПРЯМКІВ І ПРЕДСТАВНИКІВ**

Галузь знань – 02 «Культура і мистецтво»

Спеціальність – 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності»

Виконав:

здобувач вищої освіти 4 курсу,
групи МСКД, спеціальності 028 –
Менеджмент соціокультурної діяльності
Сорока Владислав Вадимович

Науковий керівник:

доцент кафедри документальних
комунікацій та бібліотечної справи,
к. іст. н., доц. Шатрова Марина Борисівна

Рецензент: канд. пед. наук, професор
Сташук О.А.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КУЛЬТУРИ.....	9
1.1. Основні положення та поняття культурної діяльності	9
1.2. Підходи до класифікації культурної діяльності.....	17
1.3 Фактори та тенденції розвитку культурної діяльності.....	27
Висновки до розділу I	37
РОЗДІЛ II АНАЛІЗ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПРИКЛАДІ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	41
2.1 Потенціал здійснення культурної діяльності у Рівненській області	41
2.2 Сучасні культурні інституції у Рівненській області.....	49
Висновки до розділу II.....	61
РОЗДІЛ III АНАЛІЗ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПРИКЛАДІ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	64
3.1 SWOT-аналіз розвитку культурної діяльності в Рівненській області	64
3.2 Перспективні напрями розвитку культурної діяльності	68
Висновки до розділу III	71
ВИСНОВКИ.....	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	75

ВСТУП

Актуальність дослідження: дослідження на обрану тему є дуже актуальним з кількох причин. По-перше, воно сприяє культурному збагаченню, розкриваючи різноманітні художні вираження та надаючи можливості людям взаємодіяти з різними культурними перспективами. Це сприяє соціальній згуртованості та почуттю приналежності до громади. По-друге, розвиток нових культурних активностей сприяє зростанню економіки, залученню туристів, стимулюванню місцевого бізнесу, створенню робочих місць. Розуміння особливостей та представників цих видів діяльності допомагає визначити шляхи економічного розвитку та розвитку культурного підприємництва. По-третє, інтеграція інновацій та технологій у ці форми культурної діяльності відкриває нові можливості для художнього вираження, участі аудиторії та збереження культури. Вивчаючи представників цих видів діяльності, ми можемо отримати уявлення про те, як нові тенденції формують культурне самовираження та вплив, який вони мають на суспільство. Більше того, культурна діяльність часто надає можливість для залучення громади та соціального впливу, розширенню можливостей місцевих культурних діячів та сприяє розвитку громади. Нарешті, вивчення нових форм культурної діяльності може сприяти зусиллям культурної дипломатії та міжнародному визнанню, сприяючи міжкультурному співробітництву та обмінам. Загалом, ця тема має значну актуальність, оскільки вона досліджує динамічний та мінливий ландшафт культурної діяльності, що охоплює елементи культурного збагачення, економічного зростання, збереження культури, залучення громад та міжкультурної взаємодії.

Мета цього дослідження – надати комплексне розуміння нових форм культурної діяльності на Рівненщині, їх характеристик та залучених представників, щоб оцінити їхній вплив та визначити потенційні сфери для розвитку культури у Рівненській області. *Об'єктом дослідження* є нові форми культурної діяльності в межах Рівненської області. *Предмет: Предметом*

дослідження є характеристика нових форм культурної діяльності, напрямки, які вони представляють, та ключові особи, що беруть участь у їх реалізації.

Для досягнення поставленої мети нам слід виконати *наступні завдання*:

- Проаналізувати теоретичні основи та концепції культурної діяльності, щоб встановити основу для розуміння теми.
- Провести аналіз культурної діяльності в Рівненській області, щоб надати контекст та розуміння її культурного розвитку.
- Проаналізувати сучасні культурні інституції та нові форми культурної реалізації в регіоні, визначити їх характеристики та представників.
- Провести SWOT-аналіз та визначити перспективні напрямки майбутнього розвитку культурної діяльності в Рівненській області.

Методологія цього дослідження передбачає поєднання якісних і кількісних методів дослідження. Дослідження буде проводитися в кілька етапів, кожен з яких сприятиме всебічному розумінню теми. Загальну методологію нашого дослідження можна окреслити таким чином:

- *Огляд літератури*: буде проведено всебічний огляд існуючої літератури та відповідних джерел з обраної тематики кваліфікаційної роботи для встановлення теоретичних основ культурної діяльності, розуміння історичного контексту та вивчення сучасних тенденцій у цій галузі.
- *Збір даних*: збір даних дані будуть зібрані з існуючих звітів, документів, наявної наукової та публіцистичної літератури, баз даних та інших видів джерел, пов'язаних з культурною діяльністю в регіоні.
- *Аналіз культурної діяльності*: зібрані дані будуть проаналізовані за допомогою різних методів, включаючи якісні методи аналізу, такі як тематичний аналіз, для виявлення загальних тем і закономірностей у характеристиках, напрямках та представниках культурної діяльності в регіоні. Кількісний аналіз, такий як статистичний аналіз та візуалізація даних, буде використовуватися для аналізу кількісної інформації.

- **Порівняльний аналіз:** буде проведено порівняльний аналіз для вивчення подібностей та відмінностей між різними напрямками та представниками культурної діяльності регіону. Цей аналіз забезпечить глибше розуміння різних характеристик та внеску кожної форми культурної діяльності.
- **SWOT-аналіз:** метод буде застосовуватися для оцінки сильних, слабких сторін, можливостей і загроз, пов'язаних з розвитком культурної діяльності в регіоні. Цей аналіз допоможе визначити сфери потенційного зростання та вдосконалення, а також проблеми, які необхідно вирішити.
- **Синтез та висновок:** результати етапів аналізу будуть синтезовані, щоб забезпечити всебічний огляд характеристик, напрямків та представників нових форм культурної діяльності в регіоні. Дослідження завершиться змістовними висновками на основі завдань дослідження та визначенням рекомендацій щодо розвитку та просування культурної діяльності.

Протягом усього процесу дослідження будуть використовуватися суворі методи перевірки даних, зокрема принципи об'єктивності та неупередженості для забезпечення точності та надійності висновків. Дотримуючись цієї загальної методології, дослідження має на меті забезпечити всебічний аналіз нових форм культурної діяльності в регіоні, пропонуючи уявлення про їх характеристики, напрямки, представників та потенціал для розвитку. **Методи дослідження:**

- **Метод аналізу:** метод аналізу буде використано для вивчення розвитку культурної діяльності в Рівненській області та аналізу характеристик нових форм культурної діяльності. Це передбачає вивчення існуючих даних, документів та відповідної літератури для виявлення закономірностей, тенденцій та ключових факторів, що впливають на культурну діяльність у регіоні.
- **Метод синтезу:** метод синтезу буде застосовуватися для об'єднання та інтеграції інформації з різних джерел та літератури. Це допомагає розвинути всебічне розуміння теми та зробити змістовні висновки.

- **Порівняльний метод:** порівняльний метод буде використаний для висвітлення подібностей та відмінностей між різними формами культурної діяльності в Рівненській області. Порівнюючи різні напрямки та представників, ми зможемо глибше проаналізувати та оцінити їх відмінні характеристики та внески.
- **Індуктивний та дедуктивний методи:** індуктивний метод буде використовуватися для збору конкретних спостережень та даних тематичних досліджень, інтерв'ю та емпіричних досліджень (наприклад, спостереження за культурними подіями). Ці дані будуть проаналізовані для отримання загальних висновків і закономірностей. Потім дедуктивний метод буде застосований для перевірки отриманих висновків щодо існуючих теорій та концепцій.
- **Описовий метод:** описовий метод буде використаний для детального опису характеристик, напрямків та представників нових форм культурної діяльності в Рівненській області. Це передбачає фіксацію та подання інформації про предмет дослідження, надання всебічного огляду теми.
- **Репрезентативний метод:** репрезентативний метод буде використаний для того, щоб досліджень точно відображали різноманітність і широту нових форм культурної діяльності в Рівненській області. Методи вибірки будуть використовуватися для відбору випадків, подій або осіб для аналізу та забезпечення широкого застосування результатів дослідження.
- **Метод SWOT-аналізу:** метод SWOT-аналізу буде використовуватися для оцінки сильних і слабких сторін, можливостей і загроз, пов'язаних з розвитком культурної діяльності в Рівненській області. Цей інструмент стратегічного планування допомагає виявити внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на культурну діяльність, та сформулювати стратегії майбутнього розвитку.

Теоретичне значення дослідження: дослідження сприяє теоретичному осмисленню культурної діяльності, пропонуючи комплексну класифікацію цих форм. Проводячи ретельний аналіз теоретичних основ і підходів до класифікації культурної діяльності, дослідження розширює існуючу базу знань у цій галузі. Запропонована система класифікації забезпечує основу для організації та класифікації різних форм культурної діяльності, полегшуючи глибше розуміння їх характеристик та потенційного впливу. **Практичне застосування:** результати цього дослідження мають практичні наслідки для культурних діячів, політиків, управлінців та зацікавлених сторін, які беруть участь у розвитку та просуванні культурної діяльності в регіоні. Дослідження дає цінну інформацію про сучасний ландшафт культурної діяльності, включаючи визначення перспективних напрямків та представників. Ця інформація може спрямовувати культурні інституції та організації у процесах стратегічного планування та прийняття рішень, допомагаючи їм узгодити свою діяльність із виявленими тенденціями та можливостями. Крім того, результати дослідження можуть допомогти публічним управлінцям у формулюванні цільової політики та ініціатив для підтримки зростання та стійкості культурної діяльності в регіоні.

Наукова новизна: дослідження сприяє науковій новизні, надаючи комплексний аналіз нових форм культурної діяльності в регіоні, їх особливостей, напрямів та репрезентативності. Запропонована система класифікації пропонує новий погляд на категоризацію та розуміння різноманітного спектру культурної діяльності в регіоні. Інтегруючи теоретичні основи, історичний аналіз та сучасні спостереження, дослідження представляє цілісний підхід до вивчення культурної діяльності та пропонує свіже розуміння її розвитку та впливу. Результати дослідження сприяють існуючому масиву знань у галузі культурології, заповнюючи прогалини та просуваючи розуміння в контексті досліджуваного регіону. Разом з тим дослідження містить рекомендації для покращення існуючих політик та стратегій у сфері розвитку культури.

Апробація результатів дослідження: 22 березня 2023 року я представив та захистив результати своїх досліджень за обраною тематикою на підсумковій конференції виробничої (переддипломної) практики, де мав можливість отримати зворотній зв'язок щодо своїх результатів дослідження. Конференція стала платформою для академічної дискусії та обміну ідеями між дослідниками, експертами та колегами у цій галузі. Під час конференції я представила мультимедійну презентацію, яка висвітлила ключові аспекти та висновки мого бакалаврського дослідження. Презентація включала огляд теми дослідження, цілей та методології, що використовується, теоретичної бази, аналізу зібраних даних та основних висновків, зроблених за результатами дослідження. Апробація результатів досліджень на конференції зіграла вирішальну роль у підтвердженні якості та значущості досліджень, проведених під час мого проходження практики. Відгуки, отримані від учасників конференції, допомогли зміцнити результати досліджень та надали уявлення про майбутні напрямки досліджень або потенційні сфери розширення.

Структура роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів та підрозділів, списку використаних джерел та літератури. В обсяг кваліфікаційної роботи було введено 40 позицій використаної літератури та джерел, кваліфікаційна робота має об'єм у 79 сторінок, з них основного тексту – 72.

РОЗДІЛ І ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КУЛЬТУРИ

1.1. Основні положення та поняття культурної діяльності

Аналіз сучасних наукових досліджень дає підстави зробити висновок, що в науковій спільноті питання характеристики культури та культурної діяльності.

У середині ХХ століття культурологи А. Кребер і А. Клакхон нарахували 164 визначення терміну "культура" і понад 100 спроб його теоретичного пояснення. Через два десятиліття французький культуролог А. Моль представив 250 різних варіантів визначення культури. Сьогодні їхня кількість перевищила 500. Така велика кількість дефініцій не є дивною, враховуючи, що культура є складним і багатограним явищем. Чим ширший і різноманітніший предмет дослідження, тим більше різноманітних визначень може виникнути. Дуже важливо не загубитися в заплутаному лабіринті дефініцій, а зберегти фундаментальне і сутнісне розуміння культури. До такого розуміння наближається філософія як наука, що досліджує універсальні закони природи, суспільства, мислення, а також культурологія. Західна культурологія може дати показові приклади в цьому плані. За М. Вебером, культура складається з духовних символів, які не керуються утилітарними цілями. Е. Кассіер розглядає культуру як форму розумової діяльності, зосередженої на створенні та втіленні символічних форм. Ж. Марітен вважає, що в основі культурних цінностей лежить релігія. К. Леві-Строс розглядає мову як систему знаків і комунікації, яку можна перекласти і зрозуміти. А. Моль визначає культуру як інтелектуальний аспект штучного середовища, сформованого людським життям. Як бачимо, у цих визначеннях є суттєві відмінності. Однак помітним моментом єдності цих підходів є визнання примату духовного начала в культурі над матеріальними аспектами. Вони трактують культуру як духовну діяльність людей, що охоплює системи ідей, символів, традицій і типів мислення. Цей аспект є вразливим місцем західної культурології, оскільки вона схильна недооцінювати матеріальні основи культурного розвитку. Така недооцінка призводить до однобічного

розуміння культури і спотворює значення культури в житті суспільства та роль різних соціальних сил у соціокультурній творчості. Звідси беруть свій початок уявлення про песимістичне протиставлення культури і цивілізації, про кризу цивілізації, про можливі майбутні глобальні катастрофи.

Соціальна практика демонструє органічну єдність матеріального і духовного, об'єктивного і суб'єктивного, необхідного і випадкового в культурі. Нехтування або применшення однієї з цих складових збіднює культуру, спотворює її цілісну природу. Наукове осмислення культури формується через інтерпретацію всіх творчих реалій, що проявляються в різних сферах життєдіяльності суспільства і втілюються в характері, поведінці та способі життя індивідів.¹ На думку Едварда Адамса Хобеля, культура передбачає собою засвоєну систему моделей поведінки, характерних для певного суспільства. Акцент при цьому робиться на засвоєнні моделей поведінки та способів діяльності через процес соціалізації. Люди засвоюють культуру з різних джерел, таких як батьки, сім'я, школа, однолітки та робочі місця, які формують їхню поведінку. Відмінності в одязі, мові, харчових вподобаннях та іншій поведінці в різних культурах виникають через те, що це набута поведінка, а не вроджені знання, інстинкти чи генетична програма. Культурні патерни складаються з характерних моделей поведінки, які часто пропонують кілька варіантів. Культура може пропонувати різні способи виконання одного й того ж завдання, що призводить до поведінкового розмаїття в певних аспектах цієї культури.² Відомий американський науковець Ральф Лінтон у власних наукових дослідженнях зазначав, що культура - це комплексне утворення, яке охоплює знання, вірування, мистецтво, мораль, закони, звичаї та всі інші здібності і звички, набуті членами суспільства. Дослідник неодноразово підкреслював, що культура - це складне ціле, що складається з взаємопов'язаних моделей

¹ Андрущенко В. П. Поняття культури: філософський дискурс на рубежі століть. Наукові праці Факультету соціально-політичних наук : реферат. 2014. С. 1–5. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/32262> (дата звернення: 19.05.2023).

² Hoesel E. A. Man in the primitive world: an introduction to anthropology : книга. New York : McGraw-Hill, 1958. 704 с. URL: <https://archive.org/details/maninprimitivewo00inhoeb> (дата звернення: 18.05.2023).

поведінки, які охоплюють кожен аспект життя. Одяг, перебуваючи під впливом і віддзеркаленням численних культурних рис, слугує складною мапою культурних характеристик. Культура складається з абстрактних і конкретних компонентів. Абстрактні компоненти включають значення, які надаються символам, подіям, видам діяльності або діям, а також те, як ці значення створюються і відбираються. Конкретні компоненти включають фактичні форми дії, поведінки, подій, діяльності або артефактів.³

Слід зазначити, що культурі як явищу та об'єкту досліджень притаманні кілька характеристик, які визначають її природу:

- культурі навчаються - культура не є вродженою чи генетично успадкованою, вона набувається через процес, який називається інкультурацією або соціалізацією. Люди вивчають свою культуру, зростаючи в ній, вбираючи мову, вірування, звичаї та навички, які є важливими в їхньому конкретному культурному контексті. Навчання може відбуватися як формально (через такі інституції, як школи та релігійні організації), так і неформально (через спостереження, наслідування та взаємодію з родиною, друзями та ЗМІ).
- Спільність культури як колективного явища, яке поділяється групою людей, що вирости в одному культурному середовищі. Спільні практики і розуміння дозволяють людям в рамках культури ефективно взаємодіяти один з одним, мінімізуючи непорозуміння. Спільна природа культури дозволяє передавати культурні знання та вірування з покоління в покоління.
- Символічність культури - культура спирається на символи, які є значущими репрезентаціями концепцій чи ідей. Символи, такі як релігійні ікони, національні прапори чи сама мова, відіграють вирішальну роль у передачі культурних знань від одного покоління до іншого. Символічна репрезентація є довільною і ґрунтується на спільній згоді в межах культури.

³ The Study Of Man : книга. Osmania University : Appleton Century Crofts, Inc., 1936. 503 с. URL: <https://archive.org/details/studyofman031904mbp/page/194/mode/2up> (дата звернення: 07.06.2023).

- Інтегрованість культури як складної системи з взаємопов'язаними частинами, які впливають і формують одна одну. Зміни в одному аспекті культури можуть спричинити зміни в інших сферах. Наприклад, зміни в ролі жінок на ринку праці впливають на ставлення до шлюбу, сімейну динаміку та потребу в послугах з догляду за дітьми. Взаємозалежність різних культурних компонентів простежується через інфраструктуру (економічну), соціальну структуру (соціальну організацію) та надбудову (ідеологію та світогляд).
- Адаптивність культури, оскільки вона допомагає людині адаптуватися до навколишнього середовища. Культурні адаптації включають інструменти, методи і знання, які дозволяють людям виживати і процвітати в різних умовах. Культурні адаптації можуть бути корисними або дезадаптивними, залежно від їхніх довгострокових наслідків. Те, що є адаптивним в одній культурі, може не бути адаптивним в іншій, а адаптивна природа культурних практик також може змінюватися з часом.
- Відмінність залежно від суспільства, які мають різні погляди на одні і ті ж елементи культури. У цьому контексті слід зазначити, що доволі поширеними є субкультури та контркультури, які представляють менші групи в межах більшої культурної структури. Субкультури поділяють деякі аспекти з основною культурою, водночас маючи унікальні вірування та поведінку. Контркультури навмисно приймають переконання і поведінку, які протистоять основній культурі.

Розуміння цих характеристик культури дає уявлення про складність і різноманітність людських суспільств, підкреслюючи динамічний характер культурних систем, що постійно розвиваються.⁴ Поняття «культура» нерозривно пов'язане із поняттям «культурна діяльність», утворюючи симбіотичні відносини. При цьому слід зазначити, що культурна діяльність виступає видимим вираженням та проявом певної культури, у той час як культура

⁴ Characteristics of Culture - Key Concepts in Anthropology. Anthropology 4U. URL: <https://anthropology4u.com/characteristics-of-culture/> (дата звернення: 19.05.2023).

забезпечує рамки і контекст, в якому ця діяльність відбувається. З метою глибшого окреслення меж дослідження звернемося до визначення цього поняття.

На думку науковців з інституту статистики Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки та культури (ЮНЕСКО), культурна діяльність – це діяльність, яка втілює або передає форми культурного самовираження, незалежно від комерційної цінності, яку вони можуть мати. Вона може бути самоціллю, а може сприяти виробництву культурних товарів і послуг.⁵

Слід зазначити, що законодавець також не оминув увагою дефініцію зазначеного поняття. У пункті 4 статті 1 Закону України «Про культуру» закріплено юридичне визначення, згідно з яким діяльність у сфері культури (культурна діяльність) - це творча, господарська, наукова, бібліотечна, інформаційна, музейна, освітня, культурно-дозвіллева та розважальна діяльність, спрямована на створення, тиражування, розповсюдження, демонстрування, популяризацію, збереження і використання культурних благ та культурних цінностей для задоволення культурних потреб громадян.⁶ На нашу думку, вказаний підхід є вірним у контексті конкретизації та чіткого визначення переліку видів культурної діяльності. У той же час зазначимо, що такий перелік не є вичерпним, оскільки досягнути всю глибину та різноманіття видів культурної діяльності є доволі складним заняттям, яке потребує глибинного та комплексного підходу. Слід зазначити, що науковець Солонін Н. Ю. у власних дослідженнях виділяв наступні основні критерії культурної діяльності людини:

1. Символічність - не кожену діяльність можна вважати культурною. Однак кожна дія, кожен жест, кожне слово, вимовлене людиною, за певних умов може стати культурним актом. Це стає можливим лише тоді, коли вчинок здійснюється людиною як людиною, тобто істотою, в якій реалізується культурний потенціал, "віддзеркалюються" ідеальні горизонти. Принципово важливим є не те, що реально зафіксовано (що люди можуть "вловити" за допомогою тих чи інших

⁵ Cultural activities | UNESCO UIS. UNESCO UIS. URL: <https://uis.unesco.org/node/3079728> (дата звернення: 01.06.2023).

⁶ Про культуру : Закон України від 14.12.2010 р. № 2778-VI : станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> (дата звернення: 01.06.2023).

сенсорів), а те, що знаходиться поза межами фізичних рухів тіл або речей, те, що є сенсом цих дій. Зважаючи на це, критерієм культурної діяльності слід вважати здатність посилати і отримувати трансцендентні (тобто надреальні) інструкції, або, точніше, символіку дій. Слова, пози, звуки, м'язова напруга, просторово-часові рухи, маніпуляції з навколишніми предметами лише тоді набувають культурного і людського сенсу, коли вони не обмежуються природною об'єктивністю, а набувають інших вимірів, тобто поєднують те, з чим ми стикаємося як природні істоти, з тим, що приваблює нас як надприродні, культурні істоти.

2. Смыслоутворення - людські дії не оцінюються за тією ж схемою, що й явища навколишньої дійсності. Явище реального чи ідеального світу саме по собі є "порожнім", тобто не визначає свого місця в людській культурі, а, навпаки, визначається нею. Першорядне значення має ставлення до нього з боку людини і людської спільноти: в яких випадках, як воно оцінюється, вибудовується в ієрархічну систему значущості. Культура наділяє будь-який факт, як людський, так і той, що входить в орбіту людського життя, смыслом, сутністю, значущістю. Відповідно, культурна діяльність неминуче повинна враховувати це, а отже, бути осмисленою. Акти дії не здійснюються автономно, самі по собі, а завжди ґрунтуються на спільній ціннісній структурі.

3. Комунікативність - діяльність суб'єкта культури зводиться до простої активності індивіда чи спільноти, спонтанної розрядки енергетичних імпульсів. Вона завжди передбачає адресата, людину або групу людей, які здатні адекватно, тобто на тому ж рівні сприйняття, реагувати на плоди творчих зусиль. Завдяки цьому виникає специфічне людське спілкування між індивідами, формується спільнота людей, певна їх сукупність, а не просто зібрання розрізнених істот, які випадково опинилися в одному місці в один час. Ця комунікативна цілеспрямованість відрізняє людське суспільство від тваринного стада. У стаді також відбувається обмін інформацією - тварини "спілкуються", але їхнє "спілкування" стосується реальності, і цим потреба в контакті вичерпується. У суспільстві, поряд з тими ж проблемами, що виникають у тваринному стаді, є

багато інших аспектів, які не зводяться до необхідності фізіологічного відтворення життя. Вони "зав'язані" на надприродній сфері, а тому передбачають взаємодію індивідів на цьому рівні.

4. Регуляція - культурний контакт є передумовою будь-якої культурної діяльності. Він повинен відбутися, інакше сама діяльність втрачає сенс. Таким чином, культурна діяльність є регламентованою. Якщо немає форм і каналів, прийнятих у даній спільноті, або якщо ними нехтують, то комунікація не може відбуватися. Будь-яке суспільство виробляє специфічні форми, в які вдягається культурна діяльність і поза якими вона є неприйнятною. Ці форми варіюються від місця до місця і від часу до часу. Вони не залишаються незмінними. Значною мірою історія культури є саме історією таких регламентованих і водночас нескінченно варіативних комунікативних форм вираження. Трапляються й збої, коли регламентація культурної діяльності одного народу ніяк не корелює з регламентацією культурної діяльності інших народів. Це ще раз свідчить про недосконалість кожного окремого ланцюга. Тим не менше, регулювання є таким же необхідним, як і всі попередні, четвертим критерієм культурної діяльності.

5. Творчість – культурна діяльність завжди є творчим актом, в якому об'єктивується творчий потенціал людини. Творчість може бути гранично традиційною, не протиставляючи себе існуючим нормам і правилам, переплітаючись з ними, вносячи нові фарби і смаки в примхливе полотно загальної "культурної картини". Або, навпаки, може виражати відкритий протест проти традиції, бути засобом активної боротьби з насильством віджилих старих форм і навіть їх повалення.⁷

Статус участі людей у різних видах культурної діяльності варіюється залежно від кількох факторів. Ці фактори включають характер самої культурної діяльності, соціально-демографічні характеристики осіб, які беруть у ній участь, етап суспільного розвитку країни та регіональні особливості.

⁷ Солонін Ю. Н., Каган М. С. Культурологія : навч. посіб. 2007. 566 с.

Моделі участі в певній конкретній культурній діяльності тісно пов'язані з соціально-демографічними характеристиками людей, які беруть у ній участь. Такі фактори, як стать, вік, рівень освіти та рівень життя впливають на ймовірність участі індивіда в культурній діяльності. Крім того, регіональні характеристики, такі як домінуюча промислова структура, наявність закладів культури, доступність обладнання для занять культурною діяльністю та близькість до культурних об'єктів, також впливають на участь людини в культурній діяльності. Тут важливо відзначити, що характер і функції культурної діяльності можуть суттєво відрізнятись. Деякі види діяльності, такі як читання газет, прослуховування радіо та перегляд телебачення, слугують важливими джерелами щоденної інформації. Інші види діяльності, такі як читання книг, мистецтво і спорт, сприяють покращенню духовного і фізичного благополуччя людини. Існують також культурні заходи, які зосереджені, в першу чергу, на розвагах і веселощах. Наявність регулярного вільного часу є ще одним чинником впливу на рівень участі людини в культурних заходах. Міські райони часто пропонують більше вільного часу через пунктуальний робочий графік і кращий доступ до культурних закладів. На противагу цьому, сільська місцевість, з важкими умовами ведення сільського господарства, має обмежений вільний час і часто стикається з проблемами доступу до культурних закладів, які, як правило, є дефіцитними та віддаленими.⁸ Загальний аналіз характеристик культурної діяльності дає підстави авторам дійти висновків, що участь у ній варіюється залежно від конкретного виду культурної діяльності, соціально-демографічних чинників, етапу соціального розвитку країни та регіональних особливостей. Характер і функції культурної діяльності можуть варіюватися від інформаційної, збагачувальної до суто розважальної. Наявність вільного часу та доступність

⁸ Participation in cultural activities: Three case-studies : книга. Paris : United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 1986. 121 с. URL: [https://unesdoc.unesco.org/in/documentViewer.xhtml?v=2.1.196&id=p::usmarcdef_0000072154&file=/in/rest/annotationSVC/DownloadWatermarkedAttachment/attach_import_bc539938-84a6-42a7-800d-0bfd1afe64f?_id=072154&locale=en&multi=true&ark=/ark:/48223/pf0000072154/PDF/072154eng.pdf#%7B"num":263,"gen":0%7D,%7B"name":"XYZ"%7D,0,761,null](https://unesdoc.unesco.org/in/documentViewer.xhtml?v=2.1.196&id=p::usmarcdef_0000072154&file=/in/rest/annotationSVC/DownloadWatermarkedAttachment/attach_import_bc539938-84a6-42a7-800d-0bfd1afe64f?_id=072154&locale=en&multi=true&ark=/ark:/48223/pf0000072154/PDF/072154eng.pdf#%7B) (дата звернення: 20.05.2023).

культурних закладів також відіграють важливу роль в участі людини в культурній діяльності.

1.2. Підходи до класифікації культурної діяльності

Різноманітні види культурної діяльності відіграють все більш важливу роль у культурному житті суспільства загалом. Однак, окрім зростання івент-індустрії та її економіки, існують доволі різноманітні підходи до класифікації цього явища. Безперечно, ключову роль в наукових дослідженнях відіграють види культурної діяльності, які є більш поширеними в контексті сучасної економіки та тенденцій. Слід зазначити, що доволі часто форми організації культурних подій, зосереджуються на якійсь одній культурній специфіці або базуються на монографічному дослідженні однієї події, що не дозволяє досягнути розмаїття усіх форм культурної діяльності. У цьому розділі автор здійснив аналіз різноманітних підходів для комплексного розуміння досліджуваного об'єкта, щоб краще відобразити його розмаїття через типологію та визначити умови її виникнення і та продукування. Аналіз висвітлює те, що характеризує ці події, проблеми та питання, які їх об'єднують, виходячи з їхніх заявлених цілей умови, в яких вони відбуваються, вплив на суспільство і зв'язок з місцем проведення

Культурна діяльність включає в себе різноманітні організовані заходи або зібрання, що проводяться певними товариствами чи культурними групами з метою створення, поширення або просування культури певної групи чи соціального сектору. Прикладами таких заходів є фестивалі класичної музики та гастрономічні ярмарки. Ці заходи, як правило, ініціюються державними або приватними організаціями всередині громади, такими як муніципалітети, посольства, культурні центри або музеї, з метою донести свою культуру та ідентичність. Вони можуть бути спрямовані на регіон, країну, місто чи невелику групу осіб. Культурні заходи сприяють зміцненню зв'язків і почуття приналежності серед учасників, які мають спільні інтереси. Вони слугують засобом передачі вірувань, звичаїв, традицій і знань від покоління до покоління

через різні форми художнього вираження, включаючи мистецтво, танці, поезію, музику, одяг, гастрономію, театр і літературу.

Ключовою характеристикою соціокультурних заходів є їхня здатність налагоджувати зв'язки та сприяти формуванню почуття приналежності серед учасників. Вони присутні в усіх культурах і суспільствах, з варіаціями, що залежать від регіонів, міст і місцевих звичаїв. Ці заходи створюють простір, де люди можуть розслабитися, відпочити і насолодитися моментами дозвілля та відпочинку. Багато соціокультурних заходів є частиною культурних фестивалів та святкувань, характерних для певної культури, країни чи регіону. Деякі з них пов'язані з певними датами або особливими порами року, як, наприклад, дев'ятиденне мексиканське свято Лас Посадас, що відбувається перед Різдвом.

Крім того, в різних культурах часто зустрічаються звичаї і традиції, запозичені з інших культур. Наприклад, святкування Гелловіну в США також було прийняте в деяких латиноамериканських країнах, що демонструє перехресне прийняття різних соціокультурних практик.⁹ Французький дослідник Клод Веклер у власному дослідженні виокремив 5 критеріїв, згідно з якими слід розглядати та класифікувати соціокультурну діяльність:

- мистецький критерій - наявність творчості. Цей критерій визначає творчість як складовий елемент культурної діяльності і виключає некультурні події з цього поля. Ступінь присутності творчості варіюється в різних подіях, як у традиційних формах (фестиваль, зосереджений на певному мистецькому жанрі), так і в пошуках нових форм (подія, організована навколо теми, поєднання мистецьких жанрів, створення твору на замовлення для конкретної події).
- Критерій аудиторії - пошук розширеної аудиторії. Клод Веклер виокремлював різні типи аудиторій, на які орієнтуються разом або виключно в залежності від подій:
 - широка громадськість;

⁹ 20 Examples of Cultural Activities - Examples Lab. Examples Lab. URL: <https://www.exampleslab.com/20-examples-of-cultural-activities/> (дата звернення: 19.05.2023).

- аматори;
- обізнана культурна аудиторія;
- професійна аудиторія.

Окрім фізично присутньої аудиторії в її різноманітних сегментах, слід також враховувати аудиторію, охоплену висвітленням події в засобах масової інформації. Цільова аудиторія та висвітлення у ЗМІ взаємопов'язані, оскільки розширення аудиторії неможливе без висвітлення у ЗМІ.

- Критерій локації - використання простору. Культурна діяльність часто пов'язана з використанням просторів, не призначених спеціально для культури, такі як місто, вулиці, індустриальні об'єкти або культурні простори в нетрадиційний або альтернативний спосіб (Ніч музеїв, Біла ніч). Організатори подій створюють єдність місця і концентрацію в просторі, навіть якщо територія, на якій вони проводяться, може бути різною. Важливим аспектом є те, що культурні події завжди відбуваються на визначеній території.
- Критерій часу - єдність часу. Культурна діяльність супроводжується концентрацією в певних часових рамках і створює власну часову єдність. Мить, короткий проміжок часу, контрастує з тривалістю сезону.
- Критерій рідкісності – реалізація культурної діяльності передбачає її винятковий характер. Цей критерій може поширюватися на унікальність і неповторність створеної події. Парадоксально, але, незважаючи на свою ефемерну природу, більшість подій прагнуть вижити через повторення.

З аналізу зазначених критеріїв автору вдалось виокремити три основних види культурних подій як прояву культурної діяльності:

1. Великі події. Ці події є символічними для культурних подій, оскільки вони відповідають усім критеріям: створення, масовість, концентрація в часі та просторі, унікальність події, яка може також містити елементи повторюваності (зміни, що вносяться з року в рік). Прикладами можуть слугувати Nuit Blanche (Париж), Fête des Lumières (Ліон) та Європейські культурні столиці (Авіньйон).

2. Тематичні культурні заходи та фестивалі. Ці події, як правило, присвячені певному мистецькому жанру і об'єднують різноманітну аудиторію, навіть якщо їхньою метою не обов'язково є розширення аудиторії за межі аматорів. Вони часто стають усталеними культурними інституціями і організуються протягом тривалого періоду, залучаючи фінансові партнерства та постійні команди. Історично склалося так, що фестивалі були основною формою культурних подій. Прикладами є Міжнародний фестиваль короткометражних фільмів (Клермон-Ферран) та Всесвітній фестиваль лялькових театрів (Шарлевіль-Мезьєр).

3. Події, зосереджені на інсценуванні місць (об'єктів або територій) Ці події створюються шляхом конвергенції різних мистецьких жанрів в одному місці або на одній території в певний часовий проміжок. В основі створення лежить злиття різних способів вираження, що супроводжується свідомим намаганням розширити аудиторію. Bouche à Oreille (Puisaye-Forterre), Festival d'Île-de-France, Festival du Mot (La Charité-sur-Loire) та Marathon des Mots (Тулуза).¹⁰

Варто зазначити, що інший французький науковець, Вільям Перкінс, що на межі культурних подій знаходяться два типи подій, які мають часткову схожість з культурними подіями, але залишаються на периферії культурного івент-менеджменту:

- Корпоративні події та події некультурного спрямування. Ці події, які не мають чітко вираженої культурної мети, виключаються зі сфери культурних подій, навіть якщо вони часто використовують культурні елементи для комунікації або комерційних цілей. Крім того, корпоративні заходи використовують ті самі методи, що й культурні події.
- Події, інтегровані в програму сезону. Стаціонарні заклади та місця проведення подій час від часу планують події за межами своїх приміщень, як, наприклад, виставка Лувру в Атланті або виставки Lieu Unique в Нанті. Така форма управління подіями підтримує спадкоємність і

¹⁰ Vauclare C. Les événements culturels : essai de typologie. Culture études. 2009. № 3. С. 1–8. URL: <https://www.culture.gouv.fr/Media/Thematiques/Etudes-et-statistiques/Files/Publications/Culture-etudes/2009/Les-evenements-culturels-essai-de-typologie-CE-2009-3> (дата звернення: 18.05.2023).

взаємопроникність між інституційними та подієвими практиками, підкреслюючи важливість подій у культурній інституційній політиці.¹¹

Заслуговують на увагу й дослідження італійських науковців Л. Бечетті, Е. Рікка та А. Пеллоні, які відзначили, що участь у культурному житті відіграє вирішальну роль у добробуті людини і часто асоціюється з самопрезентацією та встановленням соціально-економічного статусу. Культурні уподобання не лише сприяють визначенню індивідуальної ідентичності, але й допомагають підтримувати соціальну нерівність та групові кордони. Дозвілля відображає прагнення різних референтних груп і може розглядатися як позиційне благо. Автор дійшов висновків про те, що культурна діяльність відіграє значну роль у психологічному благополуччі та задоволеності життям.¹²

Участь у культурному житті охоплює широкий спектр видів діяльності, включаючи відвідування музеїв, заняття музикою, танцями і літературою, а також садівництвом і гончарством. Ця участь передбачає як споживання, так і продукування культурного досвіду за допомогою різних засобів. Дослідники розрізняють різні способи споживання і виробництва, такі як відвідування живих подій (кіно, перформанси, відвідування музеїв), споживання через медіа (читання книг і журналів, перегляд телебачення, прослуховування музики), а також активна практика (спів у хорі або участь у карнавалах). Хоча ці способи відрізняються за своїми соціальними аспектами та специфічним культурним капіталом і навичками, яких вони вимагають (наприклад, сприйняття фортепіанної сонати, а не її виконання), вони мають спільну характеристику - дарувати приємний досвід, який можна отримати на власний розсуд. Зокрема, широко вважається, що культурна діяльність має позитивний і значний вплив на самооцінку щастя. Однак більшість доказів походить з аналізів, проведених на

¹¹ Vauclare C. Les événements culturels : essai de typologie. Culture études. 2009. № 3. С. 1–8. URL: <https://www.culture.gouv.fr/Media/Thematiques/Etudes-et-statistiques/Files/Publications/Culture-etudes/2009/Les-evenements-culturels-essai-de-typologie-CE-2009-3> (дата звернення: 18.05.2023).

¹² Becchetti L., Ricca E., Pelloni A. The relationship between social leisure and life satisfaction: Causality and policy implications. Social Indicators Research. 2012. Т. 108, № 3. С. 453–490. URL: https://www.researchgate.net/publication/225408466_The_Relationship_Between_Social_Leisure_and_Life_Satisfaction_Causality_and_Policy_Implications (дата звернення: 21.05.2023).

національному чи регіональному рівнях, які часто спираються на вибіркові дослідження або зосереджуються на конкретних групах населення, як, наприклад, у деяких епідеміологічних дослідженнях. Крім того, багато досліджень, як правило, зосереджуються на одному виді культурної участі, ігноруючи той факт, що люди часто беруть участь у кількох видах культурної діяльності, і наслідки різних форм залучення можуть бути різними.

Візьмемо, наприклад, дослідження, проведене науковцем Уессекського університету Ск. Урігом, яке вивчає вплив кіно на самооцінку щастя та депресії, використовуючи дані Британського панельного опитування домогосподарств (British Household Panel Survey). Результати показують, що відвідування кінотеатру загалом призводить до позитивної реакції. Однак різке відмінні результати виявляються при розгляді найпопулярнішого виду дозвілля з точки зору витраченого часу - перегляду телевізора. Багато людей повідомляють про нижчий рівень задоволення порівняно з іншими видами дозвілля і визнають, що дивляться телевізор більше, ніж вважають оптимальним. Телебачення є легкодоступним варіантом дозвілля з мінімальними культурними, когнітивними, матеріальними та соціальними вимогами.¹³

Участь у культурних заходах має помітний позитивний вплив. Порівняно з такими видами діяльності, як відвідування культурних заходів чи кінотеатрів, перегляд телевізора і читання книг мають менший вплив на самооцінку щастя. Цікаво, що люди, які часто беруть участь в останніх видах діяльності, схильні називати себе щасливішими. Примітно, що кіно має найвищий вплив на щастя, що можна пояснити поєднанням у ньому як активних, так і пасивних елементів. Кіноглядачі повинні активно подорожувати до кінотеатру, за чим слідує пасивний досвід перегляду фільму. Дивно виявити позитивний ефект для перегляду телебачення, однак слід визнати, що ця змінна охоплює як пасивне використання телебачення, так і більш активне та внутрішньо вмотивоване

¹³ Uhrig S. N. Cinema Is Good For You: the effects of cinema attendance on self reported anxiety or depression and "happiness". Institute for Social and Economic Research. 2005. URL: https://www.researchgate.net/publication/5017844_Cinema_Is_Good_For_You_the_effects_of_cinema_attendance_on_self_reported_anxiety_or_depression_and_happiness (дата звернення: 21.05.2023).

використання медіа для перегляду бажаного контенту з DVD або відеокасет. З іншого боку, участь у культурних групах чи об'єднаннях не має статистично значущого ефекту. Це можна пояснити тим, що змінна охоплює різноманітні види діяльності, які потенційно відрізняються за очікуваним рівнем активності та залученості учасників. Культурні групи можуть включати організації, пов'язані з танцями, дослідженнями, музикою, філософією та іншими сферами, кожна з яких відрізняється за рівнем активності та залучення учасників.¹⁴

Доволі цікавим є підхід, який виокремлює діяльність у сфері культури, як різновид креативного підприємництва. Культурні та креативні індустрії охоплюють широкий спектр видів діяльності, продуктів, послуг, виробничих процесів, а також осіб та фірм з різним економічним статусом. Це розмаїття приховує різні підприємницькі практики, мотивації та динаміку, які слід брати до уваги. Важливо зазначити, що творчість як процес не обмежується мистецькими секторами, а присутня в багатьох інших секторах економіки. Починаючи з 2000-х років в гуманітарних та соціальних науках дослідники зосередилися на вивченні креативних індустрій та культурного підприємництва з теоретичної точки зору.¹⁵

На думку автора, гарним прикладом впровадження підходу до визначення культурної активності є звернення Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) спільно з ЮНЕСКО щодо внесення змін до рамкового документу для визначення культурних професій у системі Міжнародної стандартної класифікації професій (МСКП) з особливим акцентом на підході, прийнятому в Австралії та Новій Зеландії. Мета пропозицій полягала в тому, щоб надати більш комплексний і послідовний погляд на культурні професії та культурну діяльність для цілей аналізу та класифікації.

¹⁴ Ateca-Amestoy V., Gerstenblüth M., Mussio I. How do cultural activities influence happiness? Investigating the relationship between self-reported well-being and leisure. *Estudios Económicos (México, D.F.)*. 2016. Т. 31, № 2. С. 217–234. URL: <https://www.redalyc.org/journal/597/59746428001/html/> (дата звернення: 21.05.2023).

¹⁵ Chapain C., Emin S., Schieb-Bienfait N. Cultural and creative entrepreneurship: key issues of a still emergent research field. *Revue de l'Entrepreneuriat*. 2018. Т. 17, № 1. С. 29–37. URL: <https://www.cairn.info/revue-de-l-entrepreneuriat-2018-1-page-29.htm> (дата звернення: 19.05.2023).

Запропоноване визначення культурних професій включає професії, пов'язані з творчим і мистецьким виробництвом, збиранням і збереженням культурної спадщини. Ці професії характеризуються завданнями та обов'язками, пов'язаними з генеруванням, розвитком, збереженням або відображенням культурного чи духовного значення, створенням і поширенням культурних товарів і послуг, а також участю в художньому вираженні в різних формах.

У тексті пропонувалось виокремити культурні професії в межах існуючої класифікації ISCO 08, створивши нові коди та групи одиниць. Ці пропозиції ґрунтуються на інформації з різних джерел, включаючи статистичні агентства, культурні організації та міжнародні організації, такі як ОЕСР і ЮНЕСКО. Мета цієї пропозиції полягає в тому, щоб максимально виокремити культурні професії в рамках МСКЗ для покращення їхньої видимості та аналізу.

Запропоновані нові коди та групи одиниць охоплювали широкий спектр культурних професій, зокрема менеджерів культурних послуг, викладачів позашкільних мистецьких навчальних закладів, письменників, кінорежисерів і режисерів, акторів кіно і театру, агентів культурних і спортивних послуг, професіоналів, пов'язаних з виконавським мистецтвом і мовленням, працівників бібліотек та інших. Крім того, особлива увага приділяється працівникам ремісничих професій, з пропозицією створити нові одиничні групи для килимарів і працівників ремісничих професій з матеріалів, які не зазначені в інших розділах. У тексті проекту пропозицій також представлено тематичний погляд на культурні професії, поділяючи їх на чотири групи:

- основні культурні професії;
- культурні професії приховані в інших професіях;
- суміжні/периферійні культурні професії;
- професії, пов'язані з традиційними і місцевими знаннями.

Ця класифікація мала на меті охопити як традиційні, так і новітні культурні професії, забезпечуючи більш повне розуміння культурної діяльності. Хоча запропонована система охоплює багато культурних професій, деякі питання

залишаються невирішеними. Однією з таких проблем є ідентифікація та класифікація професій, пов'язаних зі спадщиною, таких як рейнджери або менеджери об'єктів у національних парках. Інше питання стосується того, чи слід об'єднувати виконавців і творців в одну групу, чи вони повинні мати окремі категорії в системі класифікації. Загалом, підхід до визначення культурної діяльності в Австралії та Новій Зеландії, представлений у документі з пропозиціями, підкреслює важливість визнання та класифікації професій, пов'язаних із творчістю, мистецтвом та культурним самовираженням. Запропонована система мала на меті покращити аналіз і розуміння культурних занять у системі МСКЗ, надаючи більш повне уявлення про культурну діяльність для формування політики та статистичних цілей.¹⁶

На нашу думку, приклад Австралії та Нової Зеландії є свідченням того, наскільки важливим є визначення культурної діяльності та професій у рамках власних національних систем. Системний аналіз дає підстави дійти висновків, що аналогічні пропозиції могли бути б введені в Україні з врахуванням національної специфіки. Прийняття таких пропозицій могло б надати певне вдосконалення для українського культурного сектору:

- Удосконалення класифікації – пропозиції, вказані в документі цілком можуть бути використані для створення нових кодів і категорій спеціально для занять у сфері культури, що може допомогти краще ідентифікувати та класифікувати культурну діяльність в рамках існуючої системи класифікації. Це може призвести до більш точного збору та аналізу даних, що дасть змогу краще зрозуміти культурний сектор в Україні.
- Покращення видимості - виокремивши та згрупувавши культурні професії, Україна може покращити видимість та визнання культурного сектору на ринку праці. Це може допомогти політикам, дослідникам та зацікавленим сторонам краще зрозуміти внесок культурної діяльності в економіку та

¹⁶ Proposals concerning cultural occupations within ISCO : Proposals № <https://arxiv.org/abs/2301.05543>. URL: <https://arxiv.org/abs/2301.05543> (дата звернення: 22.05.2023).

суспільство, що призведе до більш поінформованого прийняття рішень та цілеспрямованої підтримки культурного сектору.

- Включення різноманітних професій - пропозиції визнають різноманіття культурних професій, включно з традиційними та новітніми формами культурної роботи. Включаючи цей широкий спектр професій, Україна може визнати та підтримати різні творчі та мистецькі практики, гарантуючи, що культурний сектор охоплює широкий спектр видів діяльності та професій.
- Приведення у відповідність до міжнародних стандартів - пропозиції були розроблені з урахуванням пропозицій різних міжнародних організацій, таких як ОЕСР, ЮНЕСКО та Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ). Прийнявши подібні визначення та класифікації, Україна може узгодити свій підхід з міжнародними стандартами, що полегшить порівняння та бенчмаркінг з іншими країнами. Це може бути корисним для міжнародного співробітництва, культурних обмінів та розробки політики.
- Врахування прихованих видів зайнятості - пропозиції визнають, що деякі культурні професії можуть бути приховані в некультурних індустріях або не мати достатньої кількості практиків, щоб виокремити їх в окрему групу. Визнавши ці приховані професії та розглянувши можливість їх включення, Україна може забезпечити більш повне представлення культурної діяльності та професій у різних секторах.

Окрім рекомендацій, автор вважає за необхідне запропонувати власну класифікацію культурної діяльності за результатами проведеного дослідження. На нашу думку, доречним буде виокремити наступні види (див. Таблиця 1.1.).

Таблиця 1.1. Класифікація видів культурної діяльності за результатами власного дослідження

Категорія	Типи Подій	Критерії класифікації
Образотворче мистецтво	виставки, художні ярмарки, інсталяції	художня якість та креативність
	майстер-класи, арт-бесіди	залучення та участь аудиторії
	художні конкурси, арт-аукціони	культурна різноманітність та інклюзивність

	проекти місцевого мистецтва, стріт-арт	освітня діяльність та поширення інформації
Вистави	вистави, шоу танцю	- художня якість та креативність
	музичні концерти, оперні вистави	- залучення та участь аудиторії
	виступи балету, циркові шоу	- культурна різноманітність та інклюзивність
	вуличні виступи, імпровізаційні шоу	- освітня діяльність та поширення інформації
Література	читання книг, лекції письменників	- літературна цінність та креативність
	поетичні змагання, майстер-класи з письма	- залучення та участь аудиторії
	книжкові ярмарки, літературні фестивалі	- культурна різноманітність та інклюзивність
	сесії розповідей, літературні конкурси	- освітня діяльність та поширення інформації
Кіно та медіа	покази фільмів, прем'єри фільмів	- кінематографічна якість та сценарій
	кінофестивалі, Покази документальних фільмів	- залучення та участь аудиторії
	медіа-майстер-класи, Q&A сесії	- культурна різноманітність та інклюзивність
	кінонагороди, ретроспективи фільмів	- освітня діяльність та свідомість
Культурна спадщина та традиційне мистецтво	народні вистави, події традиційної музики	- збереження культурної спадщини та традицій
	виставки ремесел, Майстер-класи ремісників	- залучення та участь аудиторії
	фестивалі спадщини, традиційні паради	- культурна різноманітність та інклюзивність
	лекції про культурну спадщину, демонстрації	- освітня діяльність та свідомість
Культурні майстерні та освітні програми	мистецькі майстер-класи, програми письма	- розвиток навичок та навчання
	програми культурного обміну, курси мови	- залучення та участь аудиторії
	лекції про історію, культурні семінари	- культурна різноманітність та інклюзивність
	екскурсії в музеї, культурні прогулянки	- освітня діяльність та свідомість

1.3 Фактори та тенденції розвитку культурної діяльності

Уся попередня історія людства характеризувалася адаптивними формами діяльності. Однак інформаційне суспільство 21 століття вимагає нової інноваційної форми діяльності, до якої більшість людей не готова. Вплив сучасних інформаційних систем не є однозначним, оскільки вони не вирішують проблем розвитку світової спільноти, а радше зумовлюють необхідність нових уявлень про роль людини у Всесвіті. На думку дослідників культури, інформаційні системи зближують людей і покращують взаєморозуміння, але вони також зменшують соціальний простір. Світ більше не описується виключно ньютонівською "механікою", а скоріше ейнштейнівською, стискаючи час і створюючи глобальне протиріччя, де минуле, теперішнє і майбутнє зближуються, регіональні відмінності зникають, а глобальна одночасність подій

зростає. Тому прогнозування та свідоме управління наслідками діяльності інформаційних систем має вирішальне значення.

У своїй книзі "Третя хвиля" А. Тофлер поділяє соціальний і культурний розвиток людства на три хвилі: аграрну революцію, промислову революцію і глобальну революцію. Глобальна революція, яка розпочалася у другій половині 20 століття і, як очікується, триватиме ще кілька десятиліть, за своїми результатами перевершить попередні хвилі. Однак деякі дослідники стверджують, що терміни, які використовуються для опису майбутніх суспільств, такі як технотронне або постіндустріальне суспільство, можуть неадекватно відображати складну природу майбутнього. Третя хвиля цивілізації призведе до фундаментальних перетворень у всіх секторах, зміни цінностей, створення нового міжнародного морального кодексу та зміни способу мислення. Значення національних державних утворень зменшаться, виникне потреба у спільних векторах розвитку як у матеріальній, так і в духовній сферах.

Формування об'єднаної Європи, яка наголошує на трансформації цінностей як нормі співіснування, є прикладом триваючого процесу розвитку інтегрованої культури у 21 столітті. Такі дослідники, як Г. Вайс, намагаються окреслити діалектику трансформації цінностей від модерної культури до нової інтегрованої культури в різних сферах буття. Однак комплексних теоретичних досліджень розвитку нової інтегрованої культури все ще бракує. Прогнозування культурного розвитку включає як дослідницький, так і нормативний аспекти, при цьому увага приділяється новим компонентам, які з'являються на кожному етапі розвитку суспільства. Значну роль у формуванні масової культури відіграли засоби масової інформації та реклама, які стандартизували твори і норми та широко розповсюдили їх серед широких верств населення. Однак масова культура применшує індивідуальність і замінює рідну культуру чужою. Поява сучасного мистецтва і розмивання критеріїв того, що є твором мистецтва, ще більше ускладнили поняття культури наприкінці 20-го століття. На суспільний смак може вплинути будь-яка ідея, незалежно від художньої майстерності, що призводить до деградації естетичних цінностей і втрати

здатності цінувати прекрасне. Пошуки культурної самореалізації в нових соціально-історичних умовах призвели до появи різноманітних рухів, таких як рок-культура, як відмова від масових стандартів і спосіб самовизначення особистості відповідно до власного світогляду або світогляду своїх однолітків.¹⁷

Загалом, розвиток культурної діяльності у 21 столітті пов'язаний із подоланням викликів інформаційного суспільства, переосмисленням цінностей та пошуком балансу між індивідуальним та колективним розвитком. Це вимагає глибокого розуміння складної динаміки та готовності адаптуватися до мінливого культурного ландшафту. Збереження та примноження досягнень науково-технічного прогресу в культурній діяльності можливе за умови врахування регіональних та галузевих особливостей його розвитку. Це, у свою чергу, потребує вдосконалення підходів до управління на національному та місцевому рівнях, модернізації закладів культури, пошуку збалансованого поєднання бюджетних та комерційних засад у їхній діяльності. Однак культурне багатство країни залишається недоступним для багатьох громадян через їхню низьку соціокультурну активність. Вирішення цієї проблеми потребує зміни економічного підґрунтя регіонального розвитку, підвищення рівня людського капіталу та вдосконалення системи культурної освіти як фундаментальної умови виховання всебічно розвиненої та гармонійної особистості. Однією з перешкод на шляху вирішення цих завдань є різні соціальні умови споживання культурних товарів і послуг. Трансформаційні процеси в країні призвели не лише до нових відносин між суб'єктами та інституціями культури, а й до змін у їхній діяльності, пріоритетах, цінностях, нормах і принципах культурного життя.

В умовах ринкових відносин вирішальну роль відіграють такі характеристики культурного середовища, як загальна культурна привабливість, інноваційна та інвестиційна привабливість, соціокультурна активність населення. Оцінка цих факторів є основою для розробки схеми регіонального розвитку, включаючи культурну сферу та культурне середовище в цілому.

¹⁷ Кравець М. С. Культурологія : навч. посіб. Львів : Новий Світ-2000, 2009. 320 с. URL: <https://studfile.net/preview/9913137/> (дата звернення: 24.05.2023).

Оцінка рівня сформованості культурного середовища та соціокультурної активності вимагає врахування впливу ключових факторів. Особливість культурної сфери полягає в тому, що її основні результати, як правило, проявляються у вигляді відтермінованих соціальних ефектів, таких як зростання інтелектуального потенціалу, зміна ціннісних орієнтацій і норм поведінки, модернізація суспільства в цілому. Ці наслідки нелегко зафіксувати за допомогою звичайних статистичних вимірювань. Тим не менш, національна статистика та регіональне управління використовують індикатори, які можуть бути використані для оцінки розвитку культурного середовища, включаючи показники, пов'язані з фінансовою підтримкою, розвитком інфраструктури, залученням населення та кадровим потенціалом. На думку Г. В. Пінковської, ключовими індикаторами для оцінки інфраструктурного забезпечення культурного середовища в Україні можуть бути доступ населення до бібліотечних ресурсів, наявність закладів культури, кількість місць у кінотеатрах та закладів культури в сільській місцевості. Важливим аспектом також є стан закладів культури та їхня потреба в капітальному ремонті.

Фінансова підтримка є ще одним важливим фактором, що впливає на розвиток культурного середовища. Бюджетне фінансування необхідне для забезпечення стабільності та довгострокового характеру культурної діяльності, яка часто має невизначений результат. Крім того, державне фінансування допомагає задовольнити потребу сектору у висококваліфікованих фахівцях, на відміну від недержавного сектору. Однак основні проблеми розвитку культури наразі пов'язані із залишковим фінансуванням галузі. Суттєве збільшення бюджетних видатків на культурну сферу, в тому числі на встановлення стандартів та розподіл витрат на утримання і розвиток закладів культури, можна очікувати лише за умови стабілізації та зростання бюджетних надходжень.¹⁸

Сукупний вплив чинників, пов'язаних із правовим забезпеченням ефективного функціонування культурного середовища, визначає розвиток його

¹⁸ Пінковська Г. В. Оцінка сучасного стану розвитку культурного середовища регіонів України. Ефективна економіка. 2014. Т. 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3424> (дата звернення: 23.05.2023).

мережі, стан ринку праці, обсяг відповідних послуг. Однак значна частина законодавчого забезпечення діяльності закладів культури не враховує реалій сьогодення. Заклади культури не завжди отримують значні доходи від власної діяльності, оскільки частина культурних послуг може надаватися за низькими цінами або навіть безкоштовно. Варто зазначити, що основною метою підприємницької діяльності в культурі часто є не стільки прибутковість, скільки збільшення надходжень з різних джерел для досягнення соціального ефекту. Тому ступінь оснащення закладів культури основними засобами є важливим фактором, що впливає на їхню здатність збільшувати доходи від підприємницької діяльності. Державні та регіональні програми розвитку культури мають визнавати важливість основних засобів для закладів культури і відповідно розподіляти капітальні інвестиції. Це не лише покращить якість культурних та інформаційних послуг, що надаються населенню, але й призведе до збільшення власних прибутків закладів.

Іншим фактором, що впливає на розвиток культурного середовища, є еволюція потреб споживачів та конкурентоспроможність культурних продуктів. З одного боку, підвищення конкурентоспроможності культурного продукту регіону вимагає диверсифікації форм, методів та маркетингових стратегій, що, в свою чергу, призводить до ускладнення внутрішньої структури культурної сфери. З іншого боку, спостерігається значне насичення культурного ринку культурними продуктами масового виробництва, які часто витісняють традиційні форми. Інтеграція культурного виробництва в ринкові економічні процеси у 20 столітті перетворила його на індустрію розваг, яка керується маркетинговими, організаційними та управлінськими принципами масового виробництва. Так виник сектор "масової культури". На противагу йому виник сектор "елітарної культури", що обслуговує верству населення, яка відрізняється вищими доходами і соціальним статусом. Зі зростанням матеріального добробуту більшості споживачів зростали і їхні запити.

Важливо розрізняти об'єкти культури, які можуть функціонувати на комерційній основі, не завдаючи шкоди суспільству, і ті, чия нерегульована

комерціалізація може призвести до непоправної шкоди (наприклад, діяльність, пов'язана з пам'ятками архітектури, народними ремеслами, заповідниками). Тому роль культурної політики держави стає все більш важливою. Її специфіка полягає в тому, що культура є не лише об'єктом, а й суб'єктом цієї політики. Культура є системою, що саморозвивається і саморегулюється, і будь-який суб'єкт, який приймає рішення у сфері культурної політики, перебуває під впливом певної культури і є її продуктом.

На розвиток культурної діяльності в Україні та у світі може впливати значне коло різноманітних факторів, зокрема:

- Економічні фактори - належне фінансування та фінансова підтримка уможливають створення та утримання закладів культури, організацію заходів та вистав, а також виробництво культурних продуктів. Економічна стабільність і зростання можуть створити можливості для інвестицій у культурний сектор і сприяти процвітанню культурного середовища.
- Соціальні фактори - такі фактори, як суспільні цінності, переконання та норми, формують попит на форми культурного самовираження та їхнє сприйняття. Соціальна інклюзія та різноманітність також впливають на культурну діяльність, оскільки різні соціальні групи можуть мати відмінні культурні практики та вподобання. Соціальна згуртованість і почуття приналежності можуть сприяти життєздатності культурних спільнот та їхньої діяльності.
- Технологічні фактори - технологічний прогрес має глибокий вплив на культурну діяльність. Цифрові платформи, інтернет та соціальні медіа трансформували створення, розповсюдження та споживання культурного контенту. Технологічні інновації пропонують нові шляхи для художнього вираження, сприяють культурному обміну через кордони та надають доступ до культурних ресурсів і досвіду.
- Політичні та правові чинники - державна політика та законодавча база суттєво впливають на культурну діяльність. Підтримуюча культурна

політика, фінансові ініціативи та стимули можуть стимулювати мистецьке виробництво, культурні події та збереження культурної спадщини. Права інтелектуальної власності, закони про авторське право та нормативні акти, що стосуються культурних інституцій, формують правове середовище, в якому функціонує культурна діяльність.

- Освіта та обізнаність - рівень освіти та культурної обізнаності в суспільстві може впливати на культурну діяльність. Доступ до якісної освіти в галузі мистецтва та гуманітарних наук сприяє розвитку мистецьких навичок та креативності. Культурно-освітні програми та ініціативи підвищують поцінування різноманітних форм культурного самовираження та заохочують до активної участі в культурних заходах.
- Демографічні фактори - демографічні характеристики, такі як вік, стать та етнічна приналежність, можуть впливати на культурну активність. Різні демографічні групи можуть мати різні культурні інтереси та вподобання. Розуміння демографічних тенденцій і задоволення потреб та інтересів різних груп населення може посилити культурне залучення та участь.
- Глобалізація та культурний обмін - глобалізація сприяла культурному обміну та взаємодії між різними суспільствами. Зростання мобільності, подорожей і комунікації призвело до злиття культурних впливів і появи мультикультурних форм самовираження. Міжкультурна співпраця та обмін мистецькими практиками сприяють розвитку та збагаченню культурної діяльності.

Слід зазначити, що ці фактори взаємопов'язані і можуть відрізнятися залежно від часу, території, національної та етнічної ситуації. У сукупності своїй ці фактори визначають можливості та перспективи подальшого функціонування культурної діяльності. Складність подальшого розвитку культурного середовища зумовлена кількома причинами. По-перше, культурні інституції мають обмежену інтеграцію в регіональні соціально-економічні системи. По-друге, бракує методологічних засад оцінки соціально-економічної ефективності

їхньої діяльності, а також критеріїв планування та матеріального стимулювання працівників культури. Нарешті, проведення порівняльного аналізу різних типів закладів культури є складним завданням, оскільки не завжди є можливим через відмінності в кожній конкретній сфері культурної діяльності.¹⁹

Збереження культурної та природної спадщини є важливою соціально-історичною тенденцією розвитку людства. Поняття "культурна спадщина" є складним і виходить за рамки простого визначення. Воно охоплює як матеріальні, так і духовні цінності, що були створені в попередні століття і збереглися до наших днів. З часом певні об'єкти та артефакти набувають культурної цінності, проходячи крізь епохи. Значення цих предметів, незалежно від того, чи є вони сімейними реліквіями, чи предметами повсякденного вжитку, полягає в їхніх естетичних і духовних якостях. Помічено, що люди, які володіють душевним спокоєм і добротою, як правило, живуть довше, що підкреслює неминущу цінність позитивного настрою. Культурна спадщина є суб'єктивною і існує доти, доки існує людство. Без людей стародавні артефакти втрачають свій культурний контекст і стають просто предметами. Матеріальна культурна спадщина відображає духовну сферу людей. Відсутність цього зв'язку позбавляє залишки минулих століть їхньої багатой духовної сутності.

Сучасне розуміння культурної спадщини часто є прагматичним та утилітарним, позбавленим визнання творців та споживачів спадщини. Досліджуючи культурну спадщину таких цивілізацій, як майя, інки та ацтеки, ми обмежені власними культурними рамками, не в змозі повністю осягнути їхні перспективи. Їхні храми, наприклад, не викликають у нас тих самих думок та емоцій, які вони викликали у тих, хто їх будував. Ми живемо в іншому культурному, просторовому і часовому вимірі. Культурна спадщина давніх цивілізацій розвивалася на етнічному та племінному рівні, де тотеми, талісмани та збереження надбань попередніх поколінь мали життєво важливе значення. Поступово це призвело до формування традиції цінувати і зберігати предмети,

¹⁹ В.М Г. Соціогуманітарні складові перспектив переходу до соціально орієнтованої економіки в Україні. Економіка України. 2000. Т. 1, № 2. С. 4–11.

яка поширилася і на ставлення до природи. У багатьох примітивних племінних суспільствах, які існують і сьогодні, існували звичаї, наприклад, питати дозволу у мисливця перед тим, як вбити тварину, що свідчить про глибоко вкорінену потребу зберігати навколишнє середовище. Культурна спадщина - це колективна спадщина, яка виникла на вирішальному етапі суспільного усвідомлення своєї значущості, що переплітається з розвитком ранніх міст і формуванням міфологічного світогляду. Міф, позбавлений чіткого початку і кінця, переплітався з самим життям, стираючи межі між людьми і богами. Люди були глибоко пов'язані з природою, змінювалися покоління, докільця, будівлі, предмети - не змінювалися. Це сприяло відчуттю вічного і магічного значення цих артефактів, а також вірі в містичну силу, успадковану від попередніх поколінь. До збереження культурної спадщини необхідно підходити на двох рівнях: на рівні повсякденного життя і на рівні теоретичного усвідомлення. На цих рівнях виникають міжнародні інституції, які займаються охороною культурної та природної спадщини. Спочатку більшість цих організацій були створені для збереження культурної спадщини, але з кінця ХХ століття вони визнали взаємозв'язок між охороною культурної та природної спадщини. Охорона навколишнього середовища має вирішальне значення для збереження певних культурних пам'яток, оскільки шкідливі гази можуть їх фізично зруйнувати. Сьогодні деякі пам'ятки світового значення переносяться за межі міст. У ХХІ столітті спостерігається зближення між науковим і повсякденним розумінням важливості збереження природи і культури. Такі фактори, як підвищення рівня освіти, широка комп'ютеризація, видиме забруднення навколишнього середовища, створення матеріальних умов сприяють системному вирішенню цього питання.

Сучасна культурна спадщина в першу чергу стосується світської та сакральної архітектури минулих століть, збережених творів мистецтва та матеріальних об'єктів. Однак в оцінці їхньої значущості часто бракує мистецьких міркувань. У багатьох випадках їхню вартість визначають засоби масової інформації та міжнародні аукціони. Термін "безцінний" не завжди має чіткі

естетичні критерії в суспільній свідомості. Значна частина населення планети залишається байдужою до спадщини: у високорозвинених країнах понад половина населення лише чула про світові пам'ятки, але ніколи їх не бачила. У країнах, що розвиваються, цей показник перевищує 80 відсотків. Такі трагічні події, як пограбування і знищення експонатів в іракських музеях у 2003 році, підкреслюють брак цінності та обізнаності про культурну спадщину. Знищені шедеври мають незмірну цінність, оскільки на давніх іранських територіях колись існували культури, які вплинули на багато цивілізацій по всьому світу.\

Хоча наведений вище опис може здатися статичним, він не відображає реальної ситуації в суспільстві. Для соціальних процесів ключовими є темпи та тенденції розвитку. На повсякденному рівні різні індивіди та соціальні групи часто вкладають різний зміст в одні й ті ж поняття, що є проблематичним при створенні міжнародних правових актів, які зачіпають інтереси різних націй. Понятійний апарат, пов'язаний зі збереженням культурної спадщини, був сформований у ХХ столітті, що дозволило дати чіткі визначення ключових термінів. Поняття "культурні цінності" було першим міжнародно визначеним поняттям у цій сфері. Воно з'явилося завдяки шанобливому ставленню до культурних досягнень попередніх поколінь. Конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту (1954) окреслила структуру, інфраструктуру та центри концентрації культурних цінностей. Конвенція ЮНЕСКО про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини (1972 р.) визначила "культурну спадщину" як таку, що охоплює пам'ятники, ансамблі та визначні місця. Хоча відмінність між "культурними цінностями" і "культурною спадщиною" в першу чергу ґрунтується на нерухомості об'єктів, термін "культурні цінності" має додаткове значення при розгляді спадщини як невід'ємної частини духовної та енергетичної сфери. Національні законодавства в усьому світі зазвичай класифікують культурну спадщину і культурні цінності

на основі типологій, представлених у правових документах ЮНЕСКО, з урахуванням різних історичних особливостей.²⁰

Висновки до розділу I

Дослідження культури та культурної діяльності є складною та багатогранною галуззю, яка є предметом численних досліджень та аналізу. Саме поняття культури визначається по-різному, що підкреслює її різноманітну та суб'єктивну природу. Однак серед науковців існує загальне визнання того, що культура охоплює системи ідей, символів, традицій і способів мислення, підкреслюючи примат духовних і символічних аспектів культури над матеріальними аспектами. Культурна діяльність, як видимий вираз і прояв культури, має важливе значення для передачі та втілення культурного самовираження. Ця діяльність охоплює широкий спектр творчих, економічних, наукових, освітніх та дозвільних заходів, які сприяють створенню, відтворенню, розповсюдженню, популяризації, збереженню та використанню культурних благ і цінностей. Культурна діяльність відіграє вирішальну роль у формуванні та збереженні культурної спадщини, зміцненні соціальної згуртованості та просуванні культурного розмаїття.

Розуміння культури та культурної діяльності передбачає розгляд їхніх визначальних характеристик. Культура набувається через соціалізацію і охоплює спільні практики та розуміння в межах спільноти. Вона спирається на символи та інтегрована як складна система із взаємопов'язаними частинами. Культурні адаптації дозволяють людині пристосуватися до навколишнього середовища, в той час як культурні відмінності можуть породжувати субкультури і контркультури в рамках більшої культурної структури.

Вивчення культурної діяльності передбачає дослідження її символізму, формування смислів, комунікативності, регулювання та творчості. Ця діяльність слугує різним цілям, зокрема поширенню інформації, особистому збагаченню та

²⁰ Кравець М. С. Культурологія : навч. посіб. Львів : Новий Світ-2000, 2009. 320 с. URL: <https://studfile.net/preview/9913137/> (дата звернення: 24.05.2023).

розвагам. На участь людей у культурній діяльності впливають такі фактори, як соціально-демографічні характеристики, наявність вільного часу та доступ до культурних інституцій. Класифікація культурної діяльності забезпечує основу для розуміння її різноманітності та характеристик. Культурна діяльність може варіюватися від традиційних заходів, вкорінених у певному культурному контексті, до тих, що зумовлені сучасними тенденціями та економічними міркуваннями. Розуміння різних видів культурної діяльності допомагає визначити спільні проблеми, цілі та наслідки, а також встановити зв'язки з конкретними місцями та громадами.

Дослідження, проведені різними вченими, підкреслюють важливість культурної діяльності для добробуту людини та розвитку суспільства. Участь у культурному житті пов'язана з самопрезентацією, соціально-економічним статусом, підтриманням соціальної нерівності та групових кордонів. Культурна діяльність сприяє індивідуальній ідентичності, психологічному благополуччю та задоволенню життям. Класифікація культурної діяльності має вирішальне значення для розуміння та аналізу культурного сектору. Запропоновані класифікації, такі як та, що представлена дослідниками з Австралії та Нової Зеландії, дають комплексне уявлення про культурні професії, покращують видимість та узгоджуються з міжнародними стандартами. Прийняття подібних визначень і класифікацій може сприяти кращому збору даних, аналізу та формуванню політики в культурному секторі.

Фактори та тенденції розвитку культурної діяльності включають вплив інформаційних систем, глобальну революцію, що триває, та необхідність спільних векторів розвитку в матеріальній і духовній сферах. Формування інтегрованої культури, подолання масової культури, збереження естетичних цінностей є ключовими викликами. Культурна діяльність у 21 столітті вимагає адаптації до мінливого культурного ландшафту, переосмислення цінностей та пошуку балансу між індивідуальним і колективним розвитком.

Для забезпечення доступності культурного багатства необхідно вирішувати проблеми низької соціокультурної активності, покращувати

культурну освіту, змінювати економічну основу регіонального розвитку. Оцінка культурного середовища, включаючи такі фактори, як культурна привабливість, інновації, інвестиційна привабливість та соціокультурна активність, відіграє вирішальну роль у розробці схем регіонального розвитку та розумінні впливу ключових факторів. На розвиток культурної діяльності як в Україні, так і в усьому світі впливає широкий спектр факторів. Економічні чинники, такі як фінансування та фінансова підтримка, відіграють вирішальну роль у створенні та підтримці культурних інституцій, організації заходів та виробництві культурних продуктів. Соціальні чинники, зокрема суспільні цінності, розмаїття та соціальна згуртованість, формують попит і сприйняття форм культурного самовираження. Технологічний прогрес, зокрема цифрові платформи та інтернет, трансформували створення, розповсюдження та споживання культурного контенту. Політичні та правові чинники, такі як культурна політика та законодавство, впливають на середовище, в якому здійснюється культурна діяльність. Освіта та обізнаність сприяють розвитку мистецьких навичок, культурному сприйняттю та активній участі. Демографічні чинники, зокрема вік, стать та етнічна приналежність, впливають на участь у культурній діяльності. Глобалізація сприяла культурному обміну та появі мультикультурних форм самовираження. Збереження культурної та природної спадщини є важливою тенденцією людського розвитку. Культурна спадщина охоплює як матеріальні, так і духовні цінності, що збереглися з плином часу і мають естетичні та духовні якості. Однак культурна спадщина є суб'єктивною та існує в певних культурних, просторових і часових вимірах. До збереження культурної спадщини слід підходити на повсякденному та теоретичному рівнях, визнаючи взаємозв'язок між захистом культурної та природної спадщини. Міжнародні інституції відіграють вирішальну роль у збереженні культурної та природної спадщини, але в оцінці їхнього значення часто бракує мистецьких міркувань. Існує потреба у підвищенні поцінування, обізнаності та освіченості щодо культурної спадщини.

Незважаючи на значні зусилля, спрямовані на визначення та захист культурної спадщини на міжнародному рівні, різні особи та соціальні групи

можуть вкладати різне значення в одні й ті ж поняття, що створює проблеми при створенні правових актів, які зачіпають інтереси різних націй. Такі ключові поняття, як "культурні цінності" та "культурна спадщина", були визначені в міжнародних конвенціях, підкреслюючи нерухомість об'єктів та їхню невід'ємну частину в духовній та енергетичній сфері. Національне законодавство часто узгоджується з цими визначеннями, враховуючи історичні особливості.

На думку автора, подальший розвиток культурної діяльності та збереження культурної спадщини потребують постійної уваги та співпраці в економічному, соціальному, технологічному, політичному, освітньому, демографічному та глобальному контекстах. Визнаючи важливість культурної діяльності та культурної спадщини, суспільства можуть сприяти розвитку творчості, розмаїття та почуття приналежності, забезпечуючи при цьому збереження цінних форм культурного самовираження для майбутніх поколінь. Слід зазначити, що розуміння та сприяння культурній діяльності є життєво важливими для індивідуального добробуту, суспільного розвитку та збереження культурної спадщини. Необхідні подальші дослідження та зусилля для розвитку цієї сфери та посилення позитивного впливу культурної діяльності на людей і суспільства.

Отож, аналіз культури та культурної діяльності розкриває їхнє значення в суспільстві. Вони сприяють формуванню індивідуальної та колективної ідентичності, сприяють міжкультурному діалогу, культурному обміну та взаєморозумінню. Визнаючи складність і динаміку культури та культурної діяльності, ми можемо краще оцінити їхню роль у формуванні суспільств і збагаченні людського досвіду.

РОЗДІЛ II АНАЛІЗ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПРИКЛАДІ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1 Потенціал здійснення культурної діяльності у Рівненській області

Рівненська область в Україні була створена в 1939 році і розташована в північно-західній частині країни. Вона охоплює різні географічні зони, включаючи частини Волинського Полісся, Волинської височини, Малого Полісся та Центрального (Житомирського) Полісся. Межує з Волинською, Житомирською, Хмельницькою, Тернопільською та Львівською областями, а також з Республікою Білорусь. Рельєф області можна розділити на дві частини: північна частина лежить в межах Поліської низовини, тоді як південна частина розташована на північній межі Волино-Подільської височини.

Рис. 2.1 Географічне положення Рівненської області та символіка²¹

Регіон має вигідне географічне розташування, яке представляє значний транзитний потенціал. Вона має 234-кілометровий державний кордон з Білоруссю та п'ять міжнародних пунктів пропуску. Через область проходять кілька транспортних коридорів, в тому числі Критинський транспортний

²¹ Телеканал «Рівне 1». 4 грудня 1939 року було утворено Рівненську область. Календарик. День у календарі. Свята і традиції. Проекти - Новини Рівного. Відео on-line. Все про телекомпанію - Телеканал «Рівне 1». 4 грудня 1939 року було утворено Рівненську область. Календарик. День у календарі. Свята і традиції. Проекти - Новини Рівного. Відео on-line. Все про телекомпанію - Телеканал «Рівне 1». URL: <https://rivne1.tv/news/75357-4-hrudnya-1939-roku-bulo-utvoreno-rivnensku-oblast> (дата звернення: 05.05.2023).

коридор № 3 (Краковець - Львів). 3 (Краковець - Львів - Рівне - Житомир - Київ), Критинський транспортний коридор №. 5 (Косини - Чоп), Критинський транспортний коридор №. 5 (Косини - Чоп - Стрий - Львів - Рівне - Сарни - Мінськ), Європа - Азія (Краковець - Львів - Рівне - Житомир - Київ - Полтава - Харків - Дебальцеве - Ізварине) та Балтійське море - Чорне море (Ягодин - Ковель - Луцьк - Тернопіль - Хмельницький - Вінниця - Умань - чорноморські порти).

Станом на 1 січня 2019 року мережа автомобільних доріг загального користування в області становила 5 147,1 км, у тому числі 2 004,8 км доріг державного значення та 3 142,3 км доріг місцевого значення. Ліси покривають приблизно 42,1% території області, займаючи 805,8 тис. га. В області також розташовано 315 об'єктів природно-заповідного фонду загальною площею 206,8 тис. га, що становить близько 10,3% території області. Крім того, в області зареєстровано 365 родовищ різних корисних копалин.

Рис. 2.8 Карта автомобільних доріг Рівненської області²²

Чисельність населення області станом на 1 січня 2019 року становила 1 157 300 осіб, з яких 47,5% проживає у міських поселеннях та 52,5% - у сільській

²² Карта автомобільних доріг, м.Рівне | Карти Рівненщини | Рівненщина від А до Я | ОГО. ОГО. URL: <https://ogo.ua/rivnenschina/maps/auto> (дата звернення: 05.05.2023).

місцевості. Щільність населення становить 58 осіб на квадратний кілометр. В економіці регіону зайнято 460 200 осіб у всіх секторах: 62 100 - у промисловості, 80 900 - у сільському господарстві та 317 200 - в інших секторах. Промисловість і сільське господарство є провідними галузями, в яких налічується 893 промислових підприємства. Основні галузі промисловості включають електроенергетику, хімічну промисловість, виробництво будівельних матеріалів, скла, харчову промисловість, деревообробку, машинобудування, виробництво меблів, текстилю та гірничодобувну промисловість. Сільське господарство зосереджене на вирощуванні зернових, бобових, технічних культур, овочів і тваринництві, причому на тваринництво припадає 31,5%, а на рослинництво - 68,5% валової продукції сільського господарства.

Регіон має добре розвинене транспортне сполучення, включаючи залізничний, автомобільний та повітряний транспорт, а також значну кількість закладів роздрібної торгівлі та ресторанного господарства (загалом 9 200). У регіоні присутня значна кількість малих та середніх підприємств, на яких працює понад 92% зайнятого населення області. У регіоні розташовано 34 вищі навчальні заклади та 105 закладів охорони здоров'я. Тут також розташовані численні культурні та освітні заклади, такі як два обласні театри, 566 публічних бібліотек, 671 клуб, 14 музеїв та 8 замків. У регіоні налічується 2 380 об'єктів культурної спадщини. Крім того, область має розгалужену систему соціального захисту, що включає 18 територіальних центрів соціального обслуговування, 6 центрів соціального обслуговування та інші організації, що надають підтримку населенню. Розглядаючи соціально-економічні фактори Рівненської області, очевидно, що вони суттєво впливають на перспективи культурної діяльності в регіоні. Такі фактори, як культурна спадщина, природні пам'ятки та місцева гостинність відіграють вирішальну роль у залученні відвідувачів, як внутрішніх, так і зовнішніх. Багата історія, унікальні традиції та мальовничі ландшафти роблять регіон популярним місцем для культурних заходів та вражень.

Рівненщина має багату культурну спадщину. В області розташовано сім державних музеїв, серед яких Березнівський, Дубенський, Млинівський,

Рівненський та Сарненський краєзнавчі музеї, Корецький історичний музей, а також літературно-меморіальний музей М. Островського у Вілії, рідному місті письменника. В Рівненській області налічується близько 3 000 пам'яток історії та культури, з них 338 нерухомих пам'яток занесені до Державного реєстру національного культурного надбання.

Рис. 2.2 Історико-етнографічний музей, Сарни²³

Дубно та Острог є історико-культурними заповідниками, які були створені. Заповідник "Поле Берестецької битви" в селі Пляшева та музей-заповідник "Козацькі могили" входять до складу меморіалу, який функціонує з 1991 року. На території музею-заповідника "Козацькі могили" знаходиться Михайлівська церква, яка була перенесена з села Острів. Церква відома тим, що в ній митрополит Йосафат відслужив молебень на честь перемоги та оперезання Богдана Хмельницького мечем, освяченим на Гробі Господньому в Єрусалимі. Георгіївська церква, церква-мавзолей, де поховані останки загиблих у битві козаків, також є частиною комплексу. Церква з'єднана з храмом семисотметровим тунелем, а спроектував його відомий архітектор О.В. Щусєв.

²³ Історико-етнографічний музей, Сарни: інформація, фото, відгуки. Путівник Україною №1 онлайн. Все про туризм та подорожі Україною. URL: <https://travels.in.ua/uk-UA/object/1427/sarnenskyy-istoryko-etnografichnyy-muzeu> (дата звернення: 05.05.2023).

Рис. 2.3 Заповідник «Поле Берестецької битви», Берестечко²⁴

Дубно, Острог і Корець - міста регіону з давньою історією. Дубно отримало Магдебурзьке право та дозвіл на проведення щотижневих ринків і щорічного ярмарку з 1498 року. Місто пов'язане з подіями Визвольної війни, тут відбувається дія повісті М. Гоголя "Тарас Бульба". Перебування І. Мазепи в Дубно в 1704-1705 роках пов'язане з подіями Північної війни. Комплекс архітектурних споруд Дубна є основою історико-культурного заповідника. Замок XVI-XVII століть, Луцька брама, Спасо-Преображенська, Георгіївська дерев'яні церкви, монастир бернардинів, монастир кармелітів, палац - все це входить до складу заповідника. Серед інших споруд – Хрестовоздвиженський та Спаський чоловічі монастирі, двір князя Заславського, синагога. Тараканівський форт – Нова Дубенська фортеця, збудована напередодні Першої світової війни.

²⁴ Головна - Поле Берестецької битви. Поле Берестецької битви. URL: <https://berestechko.org/> (дата звернення: 05.05.2023).

Рис. 2.4 Тараканівський форт, Тараканів²⁵

Острого – місто з давньою історією. Походження князівського роду достеменно невідоме, але його пов'язують з іменем Данила Острозького, який мав сина Федора. У 1570-х роках в Острозі діяла греко-слов'янська академія, а в 1577 році була заснована друкарня. У 1581 році друкарня видала Острозьку Біблію.²⁶ У 1577 році Іван Федоров на кошти князя К. Острозького заснував друкарню, четверту після Московської, Забудівської та Львівської друкарень. У 1581 році вона видала Острозьку Біблію з передмовами Г. Смотрицького і К. Острозького та післямовою І. Федорова, а також Буквар, один примірник якого зберігається в Королівській бібліотеці в Копенгагені, а інший - у регіональній бібліотеці міста Гота в Німеччині. Після від'їзду І. Федорова до Львова друкарська справа в Острозі перейшла до рук Дем'яна Наливайка. У 1603 році в Острозі працювало вже три друкарі: Іван, Тишко та Федір. Вони видали понад 20 книг. У місті також діяла папірня (1580-1630-ті роки).

Історико-культурний заповідник в Острозі включає територію Замкової гори з відреставрованими залишками княжого замку. Ансамбль включає житлову та оборонну вежу, так звану "Кам'яну вежу" (15 ст.), Нову (або Круглу) вежу (16 ст.), Богоявленську церкву (15 ст.) та надбрамну дзвіницю.

²⁵ Тараканівський форт| Дубно| Визначні туристичні місця України, Росії та Білорусії| Туристична компанія «ТамТур». Туристична компанія «ТамТур». URL: <https://tamtour.com.ua/tarakanivskyi-fortt> (дата звернення: 05.05.2023).

²⁶ Панкова С. Туристичне краєзнавство : навч. посіб. Київ : Альтерпрес, 2003. 352 с.

Рис. 2.5 Нова (Кругла) вежа Острозького замку, Острог²⁷

Три музеї міста - історії книги і друкарства, краєзнавчий та художній - містять 48 тисяч експонатів. Неподалік від Острога розташоване мальовниче старовинне село Дермань - "королева волинських сіл". Перша документальна згадка про нього датується 1497 роком і пов'язана з будівництвом тут К. Острозьким кам'яного замку. У 1499 році вперше згадується Дерманський Свято-Троїцький монастир, управителем маєтків якого у 1575-1576 роках був І. Федоров. У 1627-1633 роках тут служив архімандритом Мелетій Смотрицький. Дермань був значним культурним осередком: при місцевому монастирі діяли друкарня та духовна школа. Серед монастирських споруд збереглися Троїцька церква, зовнішня дзвіниця, корпус келій та залишки оборонного муру.

Рис. 2.6 Святотроїцька церква, Дермань²⁸

²⁷ Острозький замок, Острог. UA.IGotoWorld.com. URL: https://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/2411_ostroh-castle.htm (дата звернення: 05.05.2023).

²⁸ Історія Троїцького Дерманського храму + фото з Престольного Празнику 2011 року - 19 Червня 2011 - Православна Здолбунівщина. Православна Здолбунівщина - Главная страница. URL:

На думку авторів, Рівненська область має чимало історичних та культурних пам'яток, які можна було б розвивати для покращення туризму в регіоні. До них належать державні історико-культурні заповідники в Дубно та Острозі, а також низка архітектурних споруд, таких як церкви, монастирі та фортеці. Крім того, регіон пов'язаний з відомими літературними творами, такими як "Тарас Бульба" Гоголя, що може бути використано для залучення літературних туристів. Слід зазначити, що Рівненська область має потенціал для екотуризму, з її численними лісами, озерами та річками. Розвиток активного відпочинку на природі, такого як піші прогулянки, кемпінг та риболовля, міг би привабити відвідувачів, які цікавляться природою.

З економічної точки зору, поява і зростання культурної діяльності в Рівненській області стимулювали різні галузі, такі як готельний бізнес, транспорт і роздрібна торгівля. Розширення культурного туризму не лише створило нові робочі місця, але й відіграло значну роль у зміцненні загального економічного процвітання регіону. Однак існують і перешкоди, які супроводжують розвиток культурної діяльності в Рівненській області. Ці проблеми включають слабкий рівень розвитку інфраструктури, обмежені маркетингові ініціативи та недостатню державну підтримку. Ці фактори можуть перешкоджати розвитку індустрії культурного туризму та мати негативний вплив на економічний прогрес регіону. На думку автора, щоб повністю розкрити потенціал культурних заходів у Рівненській області, важливо вирішити ці проблеми та продовжувати інвестувати в інфраструктуру, маркетингові кампанії та державну підтримку галузі. Таким чином, регіон зможе отримати максимальну вигоду від культурного туризму та сприяти сталому економічному зростанню Рівненської області.

2.2 Сучасні культурні інституції у Рівненській області

Сучасні культурні інституції на Рівненщині мають велике значення та втілюють суть культурного збагачення та залучення громади. Ці установи служать яскравими центрами, які зберігають, демонструють та просувають різноманітну культурну спадщину регіону. Пропонуючи широкий спектр художніх та освітніх програм, вони надають можливість людям різного віку та походження досліджувати та оцінювати різні форми мистецтва, музики, театру та літератури. Ці культурні інституції відіграють вирішальну роль у сприянні соціальній згуртованості та почуттю приналежності до громади. Вони об'єднують людей, заохочуючи діалог, розуміння та цінування різних культур і традицій. Через виставки, перформанси та семінари вони створюють простори, де творчість та уява можуть процвітати, надихаючи як художників, так і аудиторію. Більш того, такі заклади сприяють економічному розвитку регіону. Вони приваблюють туристів та відвідувачів, демонструючи унікальну культурну самобутність Рівненської області та приносячи дохід місцевому бізнесу. Вони також підтримують місцевих діячів, надаючи платформи для їх робіт і допомагаючи розвивати яскраву і процвітаючу мистецьку сцену. По суті, сучасні культурні інституції на Рівненщині є невід'ємними культурними центрами громади. Вони відзначають багату культурну спадщину регіону, сприяють художньому вираженню, сприяють інклюзивності та сприяють загальному добробуту та життєздатності регіону. Звісно, дослідження діяльності закладів культури в межах області вимагає окремого дослідження, тому у контексті нашого дослідження ми розглянемо найбільш відомі культурні заклади, які мають вагомий вплив на культурну галузь Рівненської області.

І розпочнемо ми із характеристики *Управління культури і туризму Рівненської обласної державної адміністрації* як головного медіатора розвитку культури в області. Управління культури і туризму Рівненської обласної державної адміністрації відіграє важливу роль в управлінні та промоції культурної діяльності в регіоні. Також воно відповідає за реалізацію державної

політики, пов'язаної з культурою, мистецтвом, початковою мистецькою освітою, туризмом, охороною культурної спадщини. Також Управління забезпечуючи вільний розвиток культурно-мистецьких процесів, полегшуючи доступ до культурних послуг, сприяючи культурній консолідації, Управління сприяє збагаченню культурної спадщини Рівненської області. Управління забезпечує вільний розвиток культурно-мистецьких процесів та сприяє доступності всіх форм культурних послуг та заходів для кожного громадянина України та області. Управління культури та туризму сприяє загальній культурній консолідації суспільства шляхом формування всеосяжного культурно-інформаційного простору та захисту і просування високоякісного різноманітного національного культурного продукту. Воно також підтримує відродження і розвиток українських національних традицій і культури, етнічну, культурну та мовну унікальність національних меншин. Збереження культурної спадщини, гармонізація міжконфесійних і міжнаціональних відносин, функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя є вагомими напрямками діяльності Управління. Управління також захищає права творчих працівників та їх профспілок, забезпечує соціальний захист працівників у сферах культури, мистецтва та збереження культурної спадщини, розробляє та впроваджує заходи щодо захисту та просування туристичних ресурсів регіону. Управління культури і туризму Рівненської обласної державної адміністрації є структурним підрозділом обласної державної адміністрації. Управління формується головою обласної державної адміністрації та діє в рамках Рівненської області для забезпечення виконання покладених на нього завдань.²⁹

Однією з визначних культурних пам'яток регіону є **Національний історико-меморіальний заповідник «Поле Берестецької битви»**. Національний історико-меморіальний заповідник «Поле Берестецької битви» є свідченням козацької слави та слугує найважливішим культурним закладом на

²⁹ Управління культури і туризму Рівненської облдержадміністрації – Положення про управління. Управління культури і туризму Рівненської облдержадміністрації – Головна. URL: <http://cultrv.gov.ua/informatsiya-pro-upravlinnya/polozhennya-pro-upravlinnya.html> (дата звернення: 01.06.2023).

Рівненщині. Розташований між селами Пляшева та Острів, заповідник займає місце, де в 1651 році відбулася історична битва між козацько-селянським військом під проводом гетьмана Богдана Хмельницького та польською шляхтою. Спочатку створений у 1967 році як музей-заповідник «Козацькі могили», він отримав державний статус у 1991 році, а в 2008 році отримав статус національного заповідника. Архітектурний комплекс заповідника розташований на острові Журавлиха, де на початку 20 століття був побудований меморіальний комплекс в пам'ять про доблесних козаків і селян, які віддали своє життя в битві під Берестечком. Центральним елементом архітектурного комплексу є монументальна церква Святого Юра, видатний зразок архітектури українського бароко. Спроектвана В. Максимовим і побудована між 1910 і 1914 роками, триярусна церква включає підземну церкву Святої Параскеви П'ятниці, церкву Георгія Побідоносця, церкву Святих Бориса і Гліба. Фасад Георгіївської церкви може похвалитися унікальним аркоподібним дизайном, в якому розміщена літня церква під відкритим небом з однарусним іконостасом. Примітно, що в інтер'єрі храму представлені вишукані картини відомого українського художника І. Їжакевича. Поруч з Георгіївською церквою знаходиться Михайлівська церква, дерев'яна архітектурна пам'ятка XVII століття, перенесена на острів Журавлиху в 1912 році. Фольклор свідчить, що Богдан Хмельницький та козаки перед битвою молилися у Михайлівській церкві. Іконостас церкви того часу прикрашений різьбленням по дереву і позолотою, залишає незабутнє враження у відвідувачів. Підземний хід з'єднує Михайлівську церкву з могильником під церквою Святого Юра, де покояться останки полеглих у битві під Берестечком. Про історичне значення Берестецької битви додатково свідчать кілька збережених пам'яток у межах заповідника. На козацькому кладовищі в урочищі Монастирщина зберігаються надгробні кам'яні хрести, які служать урочистим нагадуванням про козацьких воїнів, похованих там. Озеро Козакова Яма займає особливе місце в колективній пам'яті, символізуючи героїчну жертвність останніх трьохсот козаків. Крім того, різні місця в межах заповідника, такі як козацькі переправи, урочище Попів Горб та ставки Богдана Хмельницького і

кримського хана Іслам-Гірея III, сприяють історичному наративу битви. У музеї заповідника знаходиться велика експозиція унікальних артефактів, виявлених під час археологічних розкопок, що проводилися з 1970 по 2015 рік на полі бою. Під керівництвом І. Свешнікова ці розкопки дали понад 5 000 експонатів. Колекція музею демонструє козацьку та зброю, особисті речі та предмети побуту, включаючи зброю, мушкети, шаблі, бойові коси, списи, порохові футляри, кухонне начиння, взуття та сумки. Ці артефакти дають безцінну інформацію про життя, боротьбу та матеріальну культуру козаків у той період.³⁰

Далі ми охарактеризуємо *Острозький державний історико-культурний заповідник*, розташований у місті Острог Рівненської області, є знаковою установою, заснованою у 1981 році. Його створення відбувалося на базі Острозького краєзнавчого музею, який існував з 1916 року. Заповідник має багату історію, починаючи зі створення у 1909 році релігійно-просвітницького та краєзнавчого товариства імені Князів Острозьких, яке займалося збереженням, вивченням, реставрацією та популяризацією історичних пам'яток Острога. В даний час заповідник охоплює чотири постійно діючі музеї. Перший - краєзнавчий музей, розміщений в замку князів Острозьки. У музеї представлено шість залів з матеріалами, що зображують історію Острога від найдавніших часів до наших днів. Тут представлені цінні археологічні колекції, картини, кераміка, народні ремесла та зброя. Виставка «Острог як один із культурних центрів України XVI століття» висвітлює історію Острозької академії та внесок прогресивних учених, педагогів, письменників тієї доби. Другий музей – Музей історії книги та книгодрукування, який вважається одним із найповніших музеїв такого роду в Україні. Розташований у Луцькій брамі та надбрамній вежі, побудованій між XV і XVI століттями, музей досліджує історію українських книг від виникнення слов'янської писемності до початку XX століття. Колекція налічує понад 1 500 експонатів, серед яких кириличні гравюри та видання з різних країн Європи. Тут також представлені старовинні та вживані книги, а

³⁰ Про заповідник - Поле Берестецької битви. Поле Берестецької битви. URL: <https://berestechko.org/pro-zapovidnyk/> (дата звернення: 01.06.2023).

також оригінальна книжкова графіка та екслібриси. Третій музей – Музей нумізматики, розташований в колишньому житловому будинку Штайненбергів, місцевій пам'ятці, що датується кінцем XIX століття. Заснований у 1997 році, музей містить колекцію з понад 11 000 предметів, включаючи монети, банкноти та нагороди. Виставка представляє хронологічну подорож українською монетарною історією, демонструючи значні монети часів Петра I та Катерини II, а також паперові гроші таких міст, як Одеса, Острог, Житомир та Кременець. Тут також представлені предмети періоду національно-визвольних змагань 1917-1921 років. Четвертий музей – Літературно-меморіальний музей Миколи Островського, розташований на батьківщині письменника у селі Вілія. Музей висвітлює життєвий і творчий шлях Миколи Островського (1904-1936) та дає уявлення про історію Вілії. Відвідувачі можуть оглянути мальовничі околиці, відвідати пам'ятку архітектури, церкву Святої Параскеви. Загалом Острозький державний історико-культурний заповідник зберігає та презентує оборонну та храмову культуру Острога та сусідніх сіл. Його велика музейна колекція налічує понад 54 000 експонатів, що охоплюють стародруки, рукописні книги, іконопис, портретний живопис, скульптуру, нумізматику, археологію, етнографію, архівні документи та інші пам'ятки давньої та сучасної історії.³¹

Ще одним вагомим закладом у сфері культури є *Дубенський державний історико-культурний заповідник*, розташований у місті Дубно Рівненської області, що був створений у червні 1993 року. Він охоплює кілька чудових архітектурних пам'яток, які охоплюють багатовікову історію. До них відноситься Дубенський замок, який був побудований між XV і XVIII століттями і служив палацом князів Острозьких і князів Любомирських. До інших помітних споруд в межах заповідника входять Луцька брама XVI ст., синагога XVI ст., Спасо-Преображенська церква XVII ст., костел та монастир бернардинів і його келії XVII ст., монастир кармеліток XVII ст., Свято-Юріївська церква XVIII ст., Свято-Іллінська церква поч. XX ст., костел Яна Непомука XX ст., а також – ряд

³¹ Головна. Острозький замок. URL: <https://ostrohcastle.com.ua/> (дата звернення: 02.06.2023).

інших старовинних споруд. Історико-культурний заповідник створено на базі Дубенського замку, спочатку збудованого у 1492 році князем Костянтином Острозьким на місці старовинної фортифікаційної споруди. На початку XVII століття замок був реконструйований в стилі пізнього ренесансу Янушем Острозьким. Пізніше він перейшов у власність різних родин, зокрема магнатів Заславських, Сангушків, Любомирських. Завдяки вигідному розташуванню, Дубенський замок у середні віки був відомий як Волинська фортеця і вважався неприступним з його міцними укріпленнями. Вважається, що замок був з'єднаний з іншими будівлями міста за допомогою запутаної системи підземних ходів. Сьогодні в Дубенському замку знаходиться музей з кількома виставковими залами. У постійній експозиції «Наші духовні скарби» представлені ікони XVII – XIX століть, що представляють Волинську школу іконопису. На виставці також представлені старовинні дзвони того ж періоду, прикрашені рослинними орнаментами та святими образами. Серед примітних предметів – латунний пентакль, замовлений князем Костянтином Острозьким і встановлений на трьох фігурах левів. У замку також представлені історичні скарби, такі як королівські ворота XVII-го століття, прикрашені різьбленим виноградом і виноградною лозою, а також дерев'яні скульптури XVII-XVIII століть. Тронний зал надбрамної будівлі містить портретну галерею князів міста, зокрема родин Острозьких, Любомирських, Сангушків, Заславських. Окрім Дубенського замку, заповідник охоплює також кілька сакральних об'єктів. До них відноситься дерев'яна Свято-Юріївська церква, побудована в 1709 році в стилі українського бароко, що відрізняється гармонійними пропорціями і оригінальним силуетом. Іншою примітною спорудою є Спасо-Преображенська церква 1643 року, виконана в стилі класицизму, а також Свято-Іллінська церква 1905-1908 років. Крім того, туристів може зацікавити вивчення Дубенського форту, також відомого як Тараканський форт, який служив важливою військово-політичною спорудою поблизу Дубна наприкінці XIX століття.³²

³² Дубенський замок. Замок Дубно. URL: <https://zamokdubno.com.ua/> (дата звернення: 02.06.2023).

Одним із центрів культурного життя Рівненської області є *Рівненський краєзнавчий музей*, що має багату та різноманітну історію, починаючи з його заснування у лютому 1940 року. Однак його витoki можна простежити ще далі до початку ХХ століття. Перший музей у Рівному був заснований у 1906 році як Волинський музей при Сільськогосподарському товаристві. Спочатку він мав чотири відділи, зосереджені на археології, етнографії, нумізматиці та природничій історії. Музей міг похвалитися колекціями медалей, монет та археологічних артефактів. Через події Першої світової війни та Української революції 1917-1921 років музей припинив своє існування. Однак у 1920-1930-х роках завдяки зусиллям місцевих ентузіастів та інтелігенції у Рівному було створено природничо-історичний музей. Цей музей, один з небагатьох у своєму роді в Польщі того часу, демонстрував експонати, пов'язані з природознавством. У 1936 році в Рівному було відкрито Волинський економічний музей, де експонувалися матеріали, пов'язані з господарським життям Волинської області. На основі колекцій цього музею у 1940 році було створено Рівненський історико-краєзнавчий музей, спочатку житлові відділи, присвячені природі, історії та антирелігійній пропаганді. З часом музей зіткнувся з проблемами зі зміною місця розташування та втраченими інвентарними книгами, що ускладнювало відстеження кількості втрачених експонатів. Під керівництвом П. І. Слабоспицького музей докладав зусиль для поповнення своїх колекцій за допомогою натуралістичних, етнографічних та археологічних експедицій. Під час німецької окупації музей тимчасово припинив свою діяльність, а його приміщення зайняла військова частина. Багато експонатів з художнього відділу забрали військові. Після визволення Рівного від нацистів музей знову відкрився у 1944 році. Йому було надано нове приміщення на вулиці Червоноармійській, яким керував І. М. Дубовський, який до цього був директором музею в 1940 році. Штат музею виріс до дев'яти співробітників, включаючи науковий персонал. Сьогодні Рівненський обласний краєзнавчий музей слугує науковим, методичним, культурно-освітнім центром міста та області. На початку ХХІ століття в Рівному були створені два нових музейних відділи: Літературний

музей Уласа Самчука та Музей бурштину, розташований на вулиці Симони Петлюри, 17. Колекція музею налічує понад 297 000 експонатів, з більш ніж 20 000 предметів, виставлених у постійних виставкових залах та виставках. У колекції представлені такі унікальні предмети, як гербарії рідкісних рослин Рівненщини, скарби давньоруських срібних прикрас, твори волинського іконопису, колекція стародруків, у тому числі Острозька «Біблія» 1581 року, предмети козацької доби, графіка Н. Орди та Г. Піра, роботи з білого мармуру відомого польсько-італійського скульптора Т. О. Сосновського, колекція монет, а також різна холодна і вогнепальна зброя. Музей активно займається виставковою роботою, малюючи з власних колекцій, а також співпрацює з іншими інституціями, художниками, колекціонерами. Колекції Рівненського музею неодноразово експонувалися не лише в Україні, а й за кордоном.³³

Окрім музейної діяльності, Рівненщина також бере активну участь у розбудові бібліотек. Бібліотеки відіграють вирішальну роль у просуванні знань, освіти та культурної спадщини. Регіон може похвалитися різноманітним спектром бібліотек, що славиться унікальними колекціями та послугами.

Так, *Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека*, офіційно відома як Комунальний заклад «Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека» Рівненської обласної ради, є визначним культурним центром регіону. Вона служить регіональним сховищем друкованої продукції, включаючи регіональні видання, і функціонує як науково-інформаційна установа, доступна для всіх верств населення. Бібліотека розташована на вулиці Короленка, 6 у центрі міста. Заснована в лютому 1940 року, бібліотека спочатку складалася з конфіскованих книг з приватних бібліотек, а також колекцій князів Любомирських, міського музею, польської гімназії, польської вчительської бібліотеки та поліцейських бібліотек. Під час війни велика частина колекції, яка склала 30 000 предметів, була знищена. Однак близько 2 500 збережених видань збереглися і досі зберігаються в бібліотеці. Після визволення обласного центру

³³ Рівненський обласний краєзнавчий музей. URL: <http://museum.rv.gov.ua/istoriya-muzeyu/> (дата звернення: 03.06.2023).

від німецько-фашистських військ бібліотека відновила свою діяльність у жовтні 1944 року зі створенням трьох відділів: обробки літератури, абонементу, читального залу. У 1960 році бібліотека стала державною обласною науковою бібліотекою універсального профілю. Вона була центральним сховищем вітчизняних друкованих творів, рукописів, літератури іноземними мовами. Крім того, він виконував функції науково-методичного центру для державних масових бібліотек та координаційної бази обласного управління культури. З роками бібліотека розширювала свою організаційну структуру, вводячи нові відділи та сектори. Вона була зосереджена на обслуговуванні різних секторів, таких як сільськогосподарські працівники, технічні фахівці та читачі іноземних мов. Бібліотека також займається видавничою діяльністю, випуском методичних і бібліографічних матеріалів, а також популяризацією краєзнавчої тематики. У 1981 році бібліотека переїхала в нову чотириповерхову будівлю в центрі міста, що дозволило реалізувати сучасні структури обслуговування читачів. Діяльність бібліотеки була адаптована для задоволення зростаючих потреб читачів, включаючи надання платних послуг, впровадження комп'ютеризації та автоматизації бібліотечних технологій, розвиток електронного каталогу та інформаційного порталу. Сьогодні Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека обслуговує близько 40 000 користувачів, серед яких науковці, фахівці, митці, робітники та студенти. Вона має книжкову колекцію з понад 700 000 публікацій, що охоплюють різні теми українською, російською, польською, англійською, німецькою, французькою та іншими мовами. Бібліотека пропонує широкий спектр послуг, включаючи доступ до електронних ресурсів, виставок, заходів, віртуальних послуг. Бібліотека бере активну участь у проектах, підтриманих іноземними установами та органами місцевого самоврядування. Його видавничу діяльність зосереджена на випуску краєзнавчих бібліографічних посібників, збірників наукових статей, матеріалів з бібліотечної справи.³⁴

³⁴ Історія бібліотеки / РОУНБ (РДОБ). Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека, Комунальний заклад Рівненської обласної ради. URL: <http://libr.rv.ua/ua/about/56-istoriya-biblioteki> (дата звернення: 03.06.2023).

Рівненська обласна бібліотека для молоді – це сучасна та яскрава бібліотека, яка спеціально враховує інтереси та потреби молоді. Вона пропонує широкий спектр ресурсів та послуг, призначених для залучення та натхнення своїх відвідувачів. У колекції бібліотеки наявна велика кількість матеріалів про сучасне мистецтво та творчість, включаючи книги та журнали. Бібліотека також надає доступ до місцевих та всеукраїнських газет, забезпечуючи відвідувачам інформацію про поточні події. Бібліотека пишається організацією тематичних заходів, присвячених важливим датам в історії України та світу, дозволяючи відвідувачам поглибити своє розуміння значущих історичних подій. Крім своєї великої колекції, бібліотека пропонує різні можливості для особистісного та інтелектуального зростання. Відвідувачі можуть взяти участь у тренінгах, лінгвістичних дослідженнях та творчих майстер-класах, таких як малювання, рукоділля, ліплення з пластиліну, орігамі, декоративно-прикладне мистецтво. Ці заходи сприяють художньому вираженню та забезпечують платформу для людей для розвитку своїх навичок та творчості. Відданість бібліотеки інклюзивності очевидна завдяки різноманітному спектру послуг. Вона пропонує каніс терапію, яка передбачає ігри з собаками, пропаганду любові до навчання та підтримку соціальної реабілітації людей з особливими потребами. Інтелектуальні вікторини та тематичні ігри заохочують командну роботу та виховують почуття товариства серед учасників. Бібліотека також співпрацює з такими організаціями, як «Артхаус трафік», «Docudays UA» та «Французька весна», щоб забезпечити кінопокази художніх та документальних фільмів, збагативши відвідувачів різноманітним кінематографічним досвідом. Для задоволення цифрових потреб своїх відвідувачів бібліотека надає безкоштовний доступ до Інтернету, включаючи зону Wi-Fi, а також персональні комп'ютери, оснащені необхідним програмним забезпеченням та периферійними пристроями, такими як навушники, мікрофони та веб-камери. Рівненська обласна бібліотека для молоді пропонує безліч освітніх та оздоровчих програм для дітей та дорослих. До них відносяться курси вивчення мови, художні виставки та цікаві платформи, такі як дитяча студія «Happy English with Lucky and Cupcake», де діти можуть

покращити свої навички англійської мови за допомогою інтерактивних заходів. У бібліотеці також працюють різні клуби, такі як Клуб настільних ігор, Студія малювання «Три крапки...», Літературний клуб «Read Youth» та Школа інтелектуального спорту, що надає можливості для соціальної взаємодії та особистісного розвитку. На базі бібліотеки функціонує молодіжний простір «Нота», що забезпечує молодь можливість як і особистісного так і професійного розвитку. Завдяки динамічному та інклюзивному підходу Рівненська обласна бібліотека для молоді слугує яскравим центром знань, творчості та залучення громади, виховуючи любов до навчання та досліджень серед молоді Рівного.³⁵

Рівненська обласна бібліотека для дітей є важливою культурною установою, розташованою в історично значущій будівлі, бібліотека служить центром знань, освіти та залучення громади. Сама будівля бібліотеки визнана пам'яткою архітектури місцевого значення, демонструючи раціоналістичні елементи дизайну модернізму. Бібліотека включає різноманітні відділи та підрозділи, що обслуговують різні потреби та інтереси своїх відвідувачів. До них відносяться відділ масової роботи та естетичного виховання, науково-методичний відділ, сектор інформаційних технологій та електронних ресурсів, а також адміністративно-облікові підрозділи. Бібліотека бере активну участь у популяризації читання серед дітей та підтримці їхнього емоційного благополуччя. Проект «Тату, читай 2022», організований письменницею та бібліотекаркою Євгенією Пирог, успішно заохочував тат читати своїм дітям через публічні читання видатних особистостей. Ця ініціатива мала на меті підкреслити важливість читання та виховати любов до книг у юних читачів. У непрості часи, такі як період воєнного стану, запровадженого у 2022 році, бібліотека ініціювала проект «Надзвичайні історії маленьких українців». Цей проект був спрямований на надання психоемоційної підтримки дітям шляхом залучення їх до занять з бібліо-сторітелінгу та бесід з бібліотерапії. Збірка «Надзвичайні історії маленьких українців» зберегла щирі розповіді дітей,

³⁵ Рівненська обласна бібліотека для молоді. URL: <https://ulibrv.com.ua/> (дата звернення: 02.06.2023).

пов'язані з війною, миром та перемогою. Незважаючи на труднощі, з якими зіткнулася, Рівненська обласна бібліотека для дітей залишається відданою своїй місії сприяння грамотності, освіти та добробуту громади. Її ініціативи демонструють відданість вихованню любові до читання, підтримці дітей та збереженню історій громади.³⁶

Окрім вищезазначених установ Рівне є центром для кількох інших видатних культурних установ. До них належить Рівненський обласний центр народної творчості³⁷, який відзначає та зберігає багату спадщину української народної творчості. Центр служить яскравим центром традиційної музики, танців, ремесл та інших форм художнього вираження. Ще одним помітним закладом є Рівненська обласна філармонія³⁸, де глядачі можуть насолодитися феєричними звуками класичної музики у виконанні талановитих музикантів. У філармонії регулярно проводяться концерти, сольні концерти та культурні заходи, що доповнює культурний гобелен Рівне. Для любителів театру популярними напрямками є Рівненський академічний обласний театр ляльок³⁹ та Рівненський академічний український музично-драматичний театр⁴⁰. Театр ляльок приносить радість глядачам різного віку через захоплюючі лялькові вистави, а музично-драматичний театр демонструє різноманітні драматичні постановки, поєднуючи музику і театр для створення незабутніх вражень. Ці культурні інституції сприяють яскравій мистецькій сцені Рівного, надаючи мешканцям та гостям можливість долучитися до культури і мистецтва, дослідити народні традиції та зануритися в культурну спадщину регіону.

³⁶ Рівненська обласна бібліотека для дітей. URL: <http://rdobd.com.ua/> (дата звернення: 02.06.2023).

³⁷ Рівненський обласний центр народної творчості. РОЦНТ. URL: <http://rocnt.com.ua/> (дата звернення: 03.06.2023).

³⁸ Рівненська обласна філармонія. URL: <https://organ.rv.ua/> (дата звернення: 03.06.2023).

³⁹ Рівненський театр ляльок. URL: <https://teatr.rv.ua/> (дата звернення: 03.06.2023).

⁴⁰ Головна | Рівненський академічний український музично-драматичний театр. URL: <http://www.dramteatr.com.ua/> (дата звернення: 09.06.2023).

Висновки до розділу II

Рівненська область, розташована в північно-західній частині країни, має вигідне географічне положення зі значним транзитним потенціалом. Вона має спільний кордон з Білоруссю і має кілька транспортних доріг, що проходять через всю область, що з'єднують різні регіони та міжнародні напрямки. Область має добре розвинену мережу автомобільних доріг загального користування та значну кількість лісів і природних заповідників. Населення області розподілене між міськими та сільськими районами, причому промисловість та сільське господарство є основними секторами зайнятості. Регіон багатий культурною спадщиною, з численними музеями, історичними пам'ятками та архітектурними спорудами. Такі міста, як Дубно та Острог, мають історико-культурні заповідники, а в цілому область має значну кількість культурно-освітніх закладів. Наявність культурних пам'яток, природних ландшафтів і місцевої гостинності сприяють залученню відвідувачів, як всередині країни, так і за кордоном. Однак розвиток культурної діяльності в регіоні стикається з такими викликами, як недостатня інфраструктура, обмеженість маркетингових ініціатив та недостатня державна підтримка. Щоб повністю розкрити потенціал культурного туризму, важливо вирішити ці питання та інвестувати в інфраструктуру, маркетингові кампанії та державну допомогу. Таким чином Рівненська область може максимізувати переваги культурного туризму та сприяти його сталому економічному зростанню. Загалом, Рівненська область має потенціал стати процвітаючим культурним напрямком з її багатою спадщиною, природною красою та сприятливими економічними факторами.

Сучасні заклади культури на Рівненщині є життєво важливими центрами культурного збагачення та залучення громади. Вони зберігають, демонструють та просувають різноманітну культурну спадщину регіону через мистецтво, музику, театр та літературу. Ці установи сприяють соціальній згуртованості, надихають на творчість, приваблюють туристів та підтримують місцевих художників, сприяючи загальному добробуту та економічному розвитку регіону.

Державний історико-культурний заповідник в Острозі, розташований у місті Острог, має на меті збереження та демонстрацію історико-культурної спадщини району. Він включає в себе Замкову гору з відреставрованими залишками княжого замку, житлову і оборонну вежу, Богоявленську церкву. Так само Державний історико-культурний заповідник у Дубно, розташований у місті Дубно, присвячений збереженню історико-культурних пам'яток краю. Він охоплює різні архітектурні споруди, такі як Дубенський замок, Луцька брама, дерев'яні церкви, монастирі та Тараканівський форт. Рівненський обласний краєзнавчий музей присвячений краєзнавству та культурі Рівненщини. Тут зберігається колекція артефактів, документів та експонатів, які дають уявлення про минуле регіону та його значення. Рівненська обласна бібліотека для дітей зосереджується на забезпеченні освітніми та культурними ресурсами юних читачів. Вона пропонує широкий спектр книг та заходів, щоб заохотити любов до читання серед дітей. Так само Рівненська обласна бібліотека для молоді слугує потребам та інтересам молоді та надає різноманітну колекцію книг та організовує заходи та програми, спеціально розроблені для молоді. Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека слугує комплексним ресурсом для досліджень та навчання, обслуговуючи широке коло інтересів та тем та пропонує величезну колекцію книг, журналів та цифрових ресурсів для підтримки академічних та інтелектуальних занять. Рівненський обласний центр народної творчості присвячений збереженню та популяризації традиційного народного мистецтва в регіоні. Він організовує семінари, виставки та заходи, щоб продемонструвати багату народну спадщину та сприяти продовженню традиційних художніх практик. Рівненська обласна філармонія – заклад культури, в якому проводяться музичні вистави, зокрема симфонічні оркестри, камерна музика, концерти та забезпечує платформу для місцевих та міжнародних музикантів, щоб продемонструвати свій талент та збагатити культурний ландшафт регіону. Рівненський академічний обласний театр ляльок спеціалізується на ляльковому мистецтві та представляє різноманітні лялькові вистави, вистави, вистави для дітей та сімей. Він пропонує унікальну форму

художнього вираження та розваг, захоплюючи аудиторію різного віку. Нарешті, Рівненський обласний академічний музично-драматичний театр присвячений виконанню українських музичних та драматичних постановок. Тут ставлять п'єси, мюзикли та вистави, які демонструють багату культурну спадщину України та сприяють розвитку сценічного мистецтва в регіоні. Ці культурні інституції Рівненської області відіграють життєво важливу роль у збереженні, популяризації культурної спадщини району. Вони надають освітні та розважальні можливості для місцевої громади та відвідувачів, виховуючи почуття гордості та підтримки культури, мистецтва та традиції регіону.

Культурний розвиток Рівненської області характеризується кількома ключовими тенденціями. По-перше, зростає акцент на збереженні та просуванні багатой культурної спадщини регіону. Докладаються зусилля для захисту історичних місць, традицій і народних мистецтв, забезпечення їх передачі майбутнім поколінням. По-друге, велика увага приділяється розширенню культурної інфраструктури. Інвестиції здійснюються в оновлення закладів культури, таких як музеї, театри, бібліотеки, художні галереї. Цей розвиток має на меті забезпечити кращі умови та ресурси для культурних заходів та заходів. По-третє, зростає акцент на культурному різноманітті та інклюзивності. Докладаються зусилля для охоплення та відзначення культурного внеску різних громад регіону. Це включає сприяння мультикультурним заходам, виставкам та виставам, які висвітлюють традиції, звичаї та художнє вираження різних етнічних та соціальних груп. Зростає визнання економічного потенціалу культурного сектору. Просувається культурний туризм з акцентом на залучення відвідувачів регіону за допомогою культурних заходів, фестивалів та туризму спадщини. Нарешті, сильний акцент робиться на культурній освіті та залученні. Культурні інституції беруть активну участь у забезпеченні освітніх програм, воркшопів та інтерактивного досвіду для людей різного віку. Це сприяє глибшому розумінню культури та мистецтва, виховуючи наступне покоління художників, творців та культурних ентузіастів.

РОЗДІЛ III АНАЛІЗ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПРИКЛАДІ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

3.1 SWOT-аналіз розвитку культурної діяльності в Рівненській області

Аналіз культурного розвитку має вирішальне значення для розуміння прогресу та викликів, з якими стикається конкретний регіон. У випадку Рівненської області аналіз її культурної діяльності дає цінну інформацію про сильні, слабкі сторони, можливості та загрози (SWOT) у культурному секторі. Провівши SWOT-аналіз, ми можемо отримати комплексне розуміння поточного стану справ в сфері культури у Рівненській області та визначити ключові сфери для покращення та потенційного зростання. Цей аналіз проллє світло на культурні сильні сторони та активи регіону, а також на проблеми, з якими він стикається у використанні свого культурного потенціалу. Вивчаючи розвиток культурної діяльності на Рівненщині, ми можемо дослідити стратегії та ініціативи, які були успішними у популяризації культурної спадщини, залученні громади та сприянні загальному розвитку регіону. Отож, SWOT-аналіз розвитку культури в Рівненській області включає такі складові:

Сильні сторони:

1. Багата культурна спадщина: Рівненська область наділена багатою культурною спадщиною, яка включає історичні пам'ятки, традиційні декоративно-прикладне мистецтво, народні традиції та унікальні прояви культури. Цей різноманітний культурний фонд служить сильним активом для розвитку культурної діяльності.
2. Функціонуючі культурні установи: регіон є місцем добре налагоджених культурних установ, таких як музеї, театри, бібліотеки та художні галереї. Ці інституції надають платформи та ресурси для збереження, демонстрації та популяризації культурної спадщини Рівненщини.
3. Активне залучення громади: у Рівненській області існує сильне відчуття залучення громади та участі у культурних заходах. Місцеві жителі активно

підтримують та сприяють культурним заходам, фестивалям та виставкам, сприяючи яскравому культурному розвитку.

4. Туристичний потенціал: Рівненська область має значний туристичний потенціал завдяки своїм культурним пам'яткам. Історичні місця регіону, традиційні ремесла, фольклорні фестивалі та природа можуть приваблювати внутрішніх та міжнародних туристів, сприяючи місцевій економіці.
5. Культурне розмаїття: Рівненська область відома своїм культурним розмаїттям, представляючи різні етнічні групи та їх унікальні традиції. Це різноманіття збагачує культурний ландшафт регіону і пропонує можливості для міжкультурного обміну і взаєморозуміння.

Слабкості:

1. Обмежене фінансування: Недостатні фінансові ресурси створюють значний виклик для розвитку культурної діяльності в Рівненській області. Відсутність належного фінансування обмежує реалізацію інноваційних проєктів, покращення інфраструктури, розширення культурних ініціатив.
2. Недостатня інфраструктура: регіону не вистачає сучасної та добре обладнаної культурної інфраструктури, включаючи майданчики для виступів, виставкові простори та культурні центри. Відсутність відповідних приміщень перешкоджає зростанню та доступності культурних подій та обмежує потенціал культурного вираження.
3. Прогалини в навичках: може не вистачати спеціалізованих навичок та досвіду в певних сферах культурного розвитку, таких як кураторство музеїв, управління подіями та культурний маркетинг. Усунення цих прогалин має важливе значення для ефективного та сталого зростання культури.
4. Обмежений міжнародний вплив: Рівненська область може зіткнутися з проблемами з точки зору міжнародного впливу та визнання її культурних пропозицій. Посилення міжнародного співробітництва, програм культурного обміну та рекламних заходів може допомогти подолати це обмеження.
5. Залучення молоді: залучення молодого покоління до участі в культурних заходах може бути складним завданням. Адаптація культурних пропозицій

відповідно до інтересів та уподобань молодшої аудиторії має вирішальне значення для забезпечення безперервності та актуальності культури.

Можливості:

1. Співпраця з місцевим бізнесом: встановлення партнерських відносин з місцевими підприємствами може надати можливості для спонсорства, фінансової підтримки та спільних ресурсів. Співпраця може сприяти просуванню та розвитку культурної діяльності, одночасно сприяючи економічному зростанню в регіоні.
2. Цифровізація та онлайн-платформи: використання цифрових технологій та онлайн-платформ може розширити охоплення та доступність культурних заходів. Віртуальні виставки, онлайн-вистави та цифрові архіви можуть залучити ширшу аудиторію та подолати фізичні обмеження.
3. Культурна освіта та семінари: надання культурно-освітніх програм, семінарів та можливостей навчання може виховувати таланти, розвивати навички та стимулювати інтерес до культурних заходів. Це може допомогти виховати нове покоління митців, виконавців та професіоналів культури.
4. Розвиток культурного туризму: розвиток ініціатив культурного туризму, таких як екскурсії, культурні стежки та захоплюючий досвід, може залучити відвідувачів та сприяти місцевій економіці. Створення туристичних компонентів, які висвітлюють унікальні культурні аспекти Рівненської області, може підвищити її привабливість як культурного напрямку.
5. Регіональна співпраця: співпраця з сусідніми регіонами та містами може створити можливості для спільних культурних заходів, фестивалів та ініціатив. Регіональне співробітництво може допомогти об'єднати ресурси, обмінятися досвідом більш урізноманітнити культурну галузь.

Загрози:

1. Зміна демографії: зміна демографії та спосіб життя можуть призвести до зниження інтересу та участі в традиційних культурних заходах. Адаптація культурних пропозицій для задоволення мінливих переваг та інтересів різних груп має вирішальне значення для забезпечення постійної актуальності.

2. Глобалізація та вестернізація: вплив глобальної популярної культури та західних тенденцій може становити загрозу збереженню місцевих культурних традицій та самовиражень. Необхідно докласти зусиль для збалансування глобальних впливів, одночасно зберігаючи та просуваючи особливу культурну ідентичність Рівненської області.
3. Економічні виклики: економічний спад або нестабільність можуть вплинути на фінансування, доступне для культурних заходів. Залежність від обмежених джерел фінансування та зовнішніх економічних факторів може вплинути на стійкість та зростання ініціатив культурного розвитку.
4. Обмежена обізнаність та просування: недостатнє просування та маркетинг культурних заходів та подій може обмежити їх видимість та охоплення. Посилення рекламних стратегій, включаючи онлайн-маркетинг, співпрацю в ЗМІ та цільові кампанії, має важливе значення для залучення аудиторії.
5. Екологічні фактори: екологічні проблеми, такі як стихійні лиха або зміна клімату, можуть мати негативний вплив на об'єкти культурної спадщини, твори мистецтва та культурні події. Впровадження належних заходів для збереження, готовності до стихійних лих та сталих практик має вирішальне значення для захисту культурних цінностей.

Отже, Рівненщина має багату культурну спадщину, активне залучення громад та туристичний потенціал. Однак існують проблеми, пов'язані з фінансуванням, інфраструктурою, прогалинами в навичках та залученням молодшої аудиторії. Використовуючи такі можливості, як співпраця, цифровізація, розвиток культурного туризму, регіональне співробітництво та культурна освіта, Рівненська область може подолати слабкі місця та загрози для подальшого посилення свого культурного розвитку. Вирішення цих питань сприятиме збереженню, популяризації та зростанню культурної діяльності.

3.2 Перспективні напрями розвитку культурної діяльності

Для забезпечення сталого культурного ландшафту важливо визначити та реалізувати перспективні напрямки розвитку культурної діяльності в Рівненській області. Цей аналіз досліджує ключові перспективи, які мають потенціал формувати майбутнє культурної участі в регіоні. Зосереджуючись на розвитку культурної інфраструктури, сприянні культурному підприємництву, міжкультурному обміну, інвестиціях у культурну освіту та впровадженні цифрової трансформації, Рівненська область може прокласти шлях до процвітаючої культурної екосистеми, яка сприяє залученню громад, економічному процвітанню та культурним інноваціям. Цей огляд перспектив дає уявлення та рекомендації щодо стратегічного планування та процесів прийняття рішень щодо розвитку культурної діяльності в Рівненській області

Розвиток культурної інфраструктури: однією з ключових перспектив розвитку культурної діяльності на Рівненщині є покращення культурної інфраструктури. Це включає будівництво та реконструкцію культурних об'єктів, таких як театри, концертні зали, виставкові простори та культурні центри. Інвестиції в сучасні та добре обладнані об'єкти забезпечать культурних діячів та відповідними платформами для демонстрації своїх робіт та залучення різноманітної аудиторії. Модернізація інфраструктури покращить загальний культурний досвід та сприятиме зростанню культурного розвитку регіону.

Культурне підприємництво, креативні індустрії: розвиток культурного підприємництва та креативних індустрій є перспективним напрямком розвитку культурної діяльності на Рівненщині. Заохочення та підтримка місцевих художників, ремісників, дизайнерів та творчих професіоналів може стимулювати економічне зростання, зберігаючи та просуваючи культурну спадщину. Надання інкубаційних просторів, воркшопів та програм розвитку бізнесу, адаптованих до потреб культурних підприємців, сприятиме розвитку креативних талантів та сталому розвитку креативного сектору.

Міжкультурний обмін та співробітництво: сприяння міжкультурному обміну та співпраці як у регіоні, так і за його межами може значно збагатити культурний ландшафт Рівненської області. Налагодження партнерських відносин з культурними інституціями, митцями та організаціями з інших регіонів України та з-за кордону може призвести до спільних проєктів, виставок, та фестивалів. Ця співпраця сприятиме обміну ідеями, практиками та культурним досвідом, сприяючи творчості, різноманітності та взаєморозумінню. Обмін сприятиме глобальному визнанню культурних пропозицій Рівненщини.

Культурна освіта та розвиток: інвестиції в культурну освіту та програми розвитку аудиторії мають важливе значення для довгострокового зростання та сталості культурної діяльності в Рівненській області. Забезпечення освітніх ініціатив, семінарів та можливостей навчання для всіх вікових груп сприятиме глибшому розумінню мистецтва, спадщини та культурних традицій. Залучення молодшої аудиторії за допомогою інтерактивних та інноваційних підходів забезпечить безперервність та актуальність культурної діяльності. Сприяння культурній грамотності та пропонування доступного культурного досвіду приверне різноманітну аудиторію та посилить залучення громади.

Цифрова трансформація та інновації: перспектива, яка може значно покращити охоплення, доступність та вплив культурної діяльності в Рівненській області. Вивчення віртуальних платформ для виставок та культурних заходів розширить залучення аудиторії. Використання цифрових інструментів для збереження, просування культури та інтерактивного досвіду приверне технічно підковану аудиторію та сприятиме культурному прогресу регіону.

Також слід здійснювати грантову підтримку талановитих культурних діячів чи проєктів. Так, нещодавно відбулося засідання експертної ради при Рівненській обласній державній адміністрації для розгляду грантових заявок в рамках програми «Культура Рівненщини» на 2023-2027 роки, яка спрямована на підтримку діячів культури та молодих талантів.. Члени ради оцінили 16 грантових пропозицій та відібрали два проєкти для отримання грантів від голів ОДА та Обласної ради. Експертна рада провела таємне голосування та обрала

два проекти-переможці: «Відродження етнічних скарбів Хрінничини» - проект, запропонований Петром Горайчуком, спрямований на створення етнозони для збереження та популяризації культурної спадщини Хрінничини та «Студія ритму «Погляд» для дітей з аутизмом» - запропонований Оленою Корсун, цей проект має на меті створити спеціалізовану студію для дітей з аутизмом, надаючи їм творчий простір для самовираження та розвитку. Додатково комісія розглянула 15 пропозицій щодо стипендій для молодих талантів та 19 пропозицій щодо стипендій для діячів культури та мистецтва. Одержувачі стипендій: ⁴¹ Сергій Галушко – заслужений діяч естрадного мистецтва України, художній керівник зразкового аматорського хореографічного колективу «Журавка» комунального закладу Будинок культури «Залізничник» Сарненської міської ради; Дарина Гриценюк – концертмейстер народного аматорського ансамблю бальних танців «Флеш» палацу культури Рівненської міської ради; Лідія Павлюк – член Національної спілки письменників України, Національної всеукраїнської музичної спілки, Асоціації діячів авторської пісні та співаної поезії обласного відділення Національної всеукраїнської музичної спілки, поетеса, дитяча письменниця, авторка та виконавець власних пісень. Активна учасниця ГО «Український клуб авторської пісні та співаної поезії». Творчий псевдонім Лідія Гольонко; Марія Солтис-Смирнова – авторка дитячих казок та ілюстраторка. Незалежний журналіст інтернет-порталу «ХайВей». Голова ГО «Мистецьке об'єднання «МАК», член ГО «Творча Кузня». Лауреатка спільного конкурсу соціальної мережі для мам «СвітМам» і видавництва «GlowberryBooks»; Вікторія Степанюк – заслужений майстер народної творчості України, викладач Рівненської дитячої художньої школи імені А.І. Мартиненка. Її учні є багаторазовими дипломантами і лауреатами багатьох конкурсів учнівської творчості, стипендіатами міського голови.

⁴¹ Управління культури та туризму Рівненської ОДА. У Рівненській ОДА відбулося засідання експертної ради на отримання грантів. Facebook.
URL:https://facebook.com/story.php?story_fbid=739446778185677&id=100063610837158 (дата звернення: 03.06.2023).

Висновки до розділу III

Підсумовуючи, SWOT-аналіз культурного розвитку Рівненської області виявляє кілька ключових висновків. Регіон може похвалитися багатою культурною спадщиною, яскравими культурними установами та активною участю громади, які служать сильними сторонами. Однак обмежена інфраструктура, обмеження фінансування та відсутність цифрової присутності визначаються як слабкі місця. Можливості полягають у культурному підприємстві, міжкультурному співробітництві, цифровій трансформації та культурній освіті. З іншого боку, загрози становлять зміна вподобань аудиторії, конкуренція з боку інших регіонів, економічні обмеження та соціально-політична нестабільність. Аналіз виокремлює кілька перспективних напрямків розвитку культурної діяльності на Рівненщині. По-перше, інвестиції в культурну інфраструктуру та об'єкти забезпечать міцну основу для розширення мистецьких та культурних починань. По-друге, використання цифрових технологій та онлайн-платформ відкриє нові шляхи для охоплення ширшої аудиторії, підвищення доступності та просування культурного досвіду за межами географічних кордонів. По-третє, сприяння міжкультурному співробітництву та партнерству як у регіоні, так і на міжнародному рівні збагатить культурне розмаїття та обмін, що призведе до інноваційних та захоплюючих художніх виробництв. По-четверте, пріоритетність програм культурної освіти та обізнаності виховуватиме наступне покоління митців, професіоналів культури та небайдужих громадян, забезпечуючи сталість та зростання культурного сектору. Нарешті, заохочення культурного підприємництва та креативних індустрій стимулюватиме економічний розвиток, створення робочих місць та появу динамічної культурної екосистеми. Переслідуючи ці перспективні напрямки, Рівненська область може плекати процвітаючу культурну сцену, збагачувати свою культурну ідентичність, залучати туризм та сприяти соціальному, економічному та загальному добробуту регіону.

ВИСНОВКИ

Метою цього дослідження було надати комплексне розуміння нових форм культурної діяльності в Рівненській області, їх характеристик та залучених суб'єктів, щоб оцінити їх вплив та визначити потенційні сфери культурного розвитку в регіоні. Для досягнення поставленої мети були виконані поставлені завдання. Перш за все нам необхідно було проаналізувати теоретичні основи та концепції культурної діяльності, щоб встановити основу для розуміння теми. Культура і культурна діяльність – різноманітні і багатогранні поняття, які були широко вивчені. Культура охоплює ідеї, символи, традиції та способи мислення з акцентом на духовні та символічні аспекти. Культурна діяльність відіграє вирішальну роль у вираженні та передачі культури, охоплюючи широкий спектр творчих, економічних, наукових, освітніх та рекреаційних заходів. Вони сприяють створенню, розподілу, збереженню та використанню культурних товарів і цінностей, формуванню культурної спадщини, соціальної згуртованості та різноманітності. Розуміння культури включає спільні практики, символи та адаптації, тоді як вивчення культурної діяльності включає їх символізм, значення та регулювання. Фактори, що впливають на культурну діяльність, включають соціально-демографічні характеристики, доступ до культурних інституцій, технологічний прогрес. Класифікація культурної діяльності допомагає визначити загальні цілі та результати. Культурна діяльність є життєво важливою для добробуту, індивідуальної ідентичності та суспільного розвитку. Забезпечення культурної доступності вимагає вирішення проблеми низького рівня активності, підвищення рівня культурної освіти та врахування економічних факторів. Оцінка культурного середовища сприяє плануванню регіонального розвитку. Економічні, соціальні та політичні фактори впливають на культурну діяльність, тоді як освіта та обізнаність сприяють участі в ній.

Також нам необхідно було провести аналіз потенціалу культурної діяльності та культурних установ Рівненській області, щоб надати контекст та розуміння її культурного розвитку. Аналіз потенціалу культурної діяльності в

Рівненській області виявив кілька ключових висновків. По-перше, регіон має значний потенціал для культурного розвитку, з багатою культурною спадщиною та різноманітним населенням, що забезпечує основу для творчого самовираження та культурних ініціатив. Наявність природних ландшафтів, історичних місць і традиційних ремесл ще більше підвищує культурний потенціал регіону. По-друге, сучасні культурні інституції Рівненщини відіграють вирішальну роль у популяризації та збереженні культурної діяльності. Ці установи, такі як музеї, художні галереї, театри та культурні центри, служать важливими платформами для демонстрації місцевих талантів, організації культурних заходів та залучення громади. Вони сприяють збагаченню культурної галузі і надають можливість художникам і виконавцям продемонструвати свої роботи. Однак є сфери, які вимагають уваги і вдосконалення. Інфраструктура та об'єкти, що підтримують культурну діяльність у регіоні, потребують подальшого розвитку, щоб задовольнити зростаючий попит та забезпечити доступність для всіх жителів. Адекватне фінансування та ресурси необхідні для підвищення спроможності та стійкості культурних інституцій. Крім того, існує потреба у сприянні співпраці та партнерству між культурними інституціями, місцевими громадами та відповідними зацікавленими сторонами. Сприяючи синергії та співпраці, регіон може використовувати колективні сили та ресурси для створення динамічної та інклюзивної культурної екосистеми. Щоб повністю розкрити потенціал культурної діяльності в Рівненській області, важливо приділяти першочергову увагу культурній освіті та обізнаності. Інвестуючи в культурну грамотність та сприяючи культурній участі з раннього віку, регіон може розвивати глибшу оцінку своєї спадщини, заохочувати творчість та виховувати наступне покоління художників та культурних лідерів. Отже, Рівненщина має значний потенціал для культурного розвитку, підкріплений багатою культурною спадщиною та різноманітним населенням. Сучасні культурні інституції відіграють життєво важливу роль у просуванні культурної діяльності, але існує потреба у подальшому розвитку інфраструктури, фінансуванні та співпраці. Надання

пріоритету культурній освіті сприятиме стійкості та зростанню культурної діяльності в регіоні, сприяючи інклюзивному культурному ландшафту.

І останнім нашим завданням було провести SWOT-аналіз та визначити перспективні напрямки майбутнього розвитку культурної діяльності в Рівненській області. Ми отримали цінну інформацію про культурний ландшафт Рівненської області. SWOT-аналіз виявив сильні, слабкі сторони, можливості та загрози, з якими стикається культурний сектор. Сильні сторони полягають у багатій культурній спадщині регіону, яскравих культурних установах та зацікавленій громаді. Однак були виявлені такі слабкі сторони, як обмежене фінансування, прогалини в інфраструктурі та необхідність нарощування потенціалу. Можливості виникають завдяки цифровому прогресу, міжкультурному співробітництву та потенціалу зростання туризму. З іншого боку, загрози включають конкуренцію з боку сусідніх регіонів і необхідність адаптації до мінливих уподобань аудиторії. У світлі цих результатів стає очевидним, що розвиток культурної діяльності на Рівненщині має великий потенціал. Використовуючи свої сильні сторони, усуваючи слабкі місця, використовуючи можливості та пом'якшуючи загрози, регіон може сприяти динамічній та інклюзивній культурній сцені. Інвестиції в культурну інфраструктуру, впровадження цифрових технологій, сприяння співпраці, пріоритетність культурної освіти та підтримка креативного підприємництва є ключовими сферами майбутнього розвитку. Загалом, це дослідження надає цінну інформацію та дорожню карту для сприяння зростанню та підвищенню культурної активності в Рівненській області. Воно підкреслює важливість визнання та використання культурного потенціалу регіону, сприяння культурному розмаїттю та збагачення життя його жителів, одночасно сприяючи соціальній, економічній та культурній життєздатності регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. 20 Examples of Cultural Activities - Examples Lab. Examples Lab. URL: <https://www.exampleslab.com/20-examples-of-cultural-activities/> (дата звернення: 19.05.2023).
2. Ateca-Amestoy V., Gerstenblüth M., Mussio I. How do cultural activities influence happiness? Investigating the relationship between self-reported well-being and leisure. *Estudios Económicos (México, D.F.)*. 2016. Т. 31, № 2. С. 217–234. URL: <https://www.redalyc.org/journal/597/59746428001/html/> (дата звернення: 21.05.2023).
3. Vecchetti L., Ricca E., Pelloni A. The relationship between social leisure and life satisfaction: Causality and policy implications. *Social Indicators Research*. 2012. Т. 108, № 3. С. 453–490. URL: https://www.researchgate.net/publication/225408466_The_Relationship_Between_Social_Leisure_and_Life_Satisfaction_Causality_and_Policy_Implications (дата звернення: 21.05.2023).
4. Chapain C., Emin S., Schieb-Bienfait N. Cultural and creative entrepreneurship: key issues of a still emergent research field. *Revue de l'Entrepreneuriat*. 2018. Т. 17, № 1. С. 29–37. URL: <https://www.cairn.info/revue-de-l-entrepreneuriat-2018-1-page-29.htm> (дата звернення: 19.05.2023).
5. Characteristics of Culture - Key Concepts in Anthropology. *Anthropology 4U*. URL: <https://anthropology4u.com/characteristics-of-culture/> (дата звернення: 19.05.2023).
6. Cultural activities | UNESCO UIS. UNESCO UIS. URL: <https://uis.unesco.org/node/3079728> (дата звернення: 01.06.2023).
7. Hoesel E. A. *Man in the primitive world: an introduction to anthropology* : книга. New York : McGraw-Hill, 1958. 704 с. URL: <https://archive.org/details/maninprimitivewo00inhoeb> (дата звернення: 18.05.2023).
8. *Participation in cultural activities: Three case-studies* : книга. Paris : United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 1986. 121 с. URL:

- [https://unesdoc.unesco.org/in/documentViewer.xhtml?v=2.1.196&id=p::usmarcdef_0000072154&file=/in/rest/annotationSVC/DownloadWatermarkedAttachment/attach_import_bc539938-84a6-42a7-800d-0bfb1afe64f?_=072154engo.pdf&locale=en&multi=true&ark=/ark:/48223/pf0000072154/PDF/072154engo.pdf#\[%7B"num":263,"gen":0%7D,%7B"name":"XYZ"%7D,0,761,null\]](https://unesdoc.unesco.org/in/documentViewer.xhtml?v=2.1.196&id=p::usmarcdef_0000072154&file=/in/rest/annotationSVC/DownloadWatermarkedAttachment/attach_import_bc539938-84a6-42a7-800d-0bfb1afe64f?_=072154engo.pdf&locale=en&multi=true&ark=/ark:/48223/pf0000072154/PDF/072154engo.pdf#[%7B) (дата звернення: 20.05.2023).
9. Proposals concerning cultural occupations within ISCO : Proposals № <https://arxiv.org/abs/2301.05543>. URL: <https://arxiv.org/abs/2301.05543> (дата звернення: 22.05.2023).
10. The Study Of Man : книга. Osmania University : Appleton Century Crofts, Inc., 1936. 503 с. URL: <https://archive.org/details/studyofman031904mbp/page/194/mode/2up> (дата звернення: 07.06.2023).
11. Uhrig S. N. Cinema Is Good For You: the effects of cinema attendance on self reported anxiety or depression and "happiness". Institute for Social and Economic Research. 2005. URL: https://www.researchgate.net/publication/5017844_Cinema_Is_Good_For_You_the_effects_of_cinema_attendance_on_self_reported_anxiety_or_depression_and_happiness (дата звернення: 21.05.2023).
12. Vauclaire C. Les événements culturels : essai de typologie. Culture études. 2009. № 3. С. 1–8. URL: <https://www.culture.gouv.fr/Media/Thematiques/Etudes-et-statistiques/Files/Publications/Culture-etudes/2009/Les-evenements-culturels-essai-de-typologie-CE-2009-3> (дата звернення: 18.05.2023).
13. Андрущенко В. П. Поняття культури: філософський дискурс на рубежі століть. Наукові праці Факультету соціально-політичних наук : реферат. 2014. С. 1–5. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/32262> (дата звернення: 19.05.2023).
14. В.М. Г. Соціогуманітарні складові перспектив переходу до соціально орієнтованої економіки в Україні. Економіка України. 2000. Т.1.№2.С. 4–11.

15. Головна - Поле Берестецької битви. Поле Берестецької битви. URL: <https://berestechko.org/> (дата звернення: 05.05.2023).
16. Головна | Рівненський академічний український музично-драматичний театр. URL: <http://www.dramteatr.com.ua/> (дата звернення: 09.06.2023).
17. Головна. Острозький замок. URL: <https://ostrohcastle.com.ua/> (дата звернення: 02.06.2023).
18. Дубенський замок. Замок Дубно. URL: <https://zamokdubno.com.ua/> (дата звернення: 02.06.2023).
19. Історико-етнографічний музей, Сарни: інформація, фото, відгуки. Путівник Україною №1 онлайн. Все про туризм та подорожі Україною. URL: <https://travels.in.ua/uk-UA/object/1427/sarnenskyu-istoryko-etnohrafichnyu-muzeu> (дата звернення: 05.05.2023).
20. Історія бібліотеки / РОУНБ (РДОБ). Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека, Комунальний заклад Рівненської обласної ради. URL: <http://libr.rv.ua/ua/about/56-istoriya-biblioteki> (дата звернення: 03.06.2023).
21. Історія Троїцького Дерманського храму + фото з Престольного Празнику 2011 року - 19 Червня 2011 - Православна Здолбунівщина. Православна Здолбунівщина - Главная страница. URL: https://pruxod.ucoz.ua/news/istorija_trojickogo_dermanskogo_khramu_foto_z_prestolnogo_prazniku_2011_roku/2011-06-19-798 (дата звернення: 05.05.2023).
22. Карта автомобільних доріг, м.Рівне | Карти Рівненщини | Рівненщина від А до Я | ОГО. ОГО. URL: <https://ogo.ua/rivnenschina/maps/auto> (дата звернення: 05.05.2023).
23. Кравець М. С. Культурологія : навч. посіб. Львів : Новий Світ-2000, 2009. 320 с. URL: <https://studfile.net/preview/9913137/> (дата звернення: 24.05.2023).
24. Кравець М. С. Культурологія : навч. посіб. Львів : Новий Світ-2000, 2009. 320 с. URL: <https://studfile.net/preview/9913137/> (дата звернення: 24.05.2023).

25. Острозький замок, Острог. UA.IGotoWorld.com. URL:
https://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/2411_ostroh-castle.htm (дата звернення: 05.05.2023).
26. Панкова Є. Туристичне краєзнавство. К. Альтерпрес, 2003. 352 с.
27. Пінковська Г. В. Оцінка сучасного стану розвитку культурного середовища регіонів України. Ефективна економіка. 2014. Т. 10. URL:
<http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3424> (дата звернення: 23.05.2023).
28. Про заповідник - Поле Берестецької битви. Поле Берестецької битви. URL:
<https://berestechko.org/pro-zapovidnyk/> (дата звернення: 01.06.2023).
29. Про культуру : Закон України від 14.12.2010 р. № 2778-VI : станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> (дата звернення: 01.06.2023).
30. Рівненська обласна бібліотека для дітей. URL: <http://rdobd.com.ua/> (дата звернення: 02.06.2023).
31. Рівненська обласна бібліотека для молоді. URL: <https://ulibrv.com.ua/> (дата звернення: 02.06.2023).
32. Рівненська обласна філармонія. URL: <https://organ.rv.ua/> (дата звернення: 03.06.2023).
33. Рівненський обласний краєзнавчий музей. URL:
<http://museum.rv.gov.ua/istoriya-muzeyu/> (дата звернення: 03.06.2023).
34. Рівненський обласний центр народної творчості. РОЦНТ. URL:
<http://rocnt.com.ua/> (дата звернення: 03.06.2023).
35. Рівненський театр ляльок. URL: <https://teatr.rv.ua/> (дата звернення: 03.06.2023).
36. Солонін Ю. Н., Каган М. С. Культурологія : навч. посіб. 2007. 566 с.
37. Тараканівський форт| Дубно| Визначні туристичні місця України, Росії та Білорусії| Туристична компанія «ТамТур». Туристична компанія «ТамТур». URL: <https://tamtour.com.ua/tarakanivskyi-fortt> (дата звернення: 05.05.2023).

38. Телеканал «Рівне 1». 4 грудня 1939 року було утворено Рівненську область. Календарик. День у календарі. Свята і традиції. Проекти - Новини Рівного. Відео on-line. Все про телекомпанію - Телеканал «Рівне 1». 4 грудня 1939 року було утворено Рівненську область. Календарик. День у календарі. Свята і традиції. Проекти - Новини Рівного. Відео on-line. Все про телекомпанію - Телеканал «Рівне 1». URL: <https://rivne1.tv/news/75357-4-hrudnya-1939-roku-bulo-utvoreno-rivnensku-oblast> (дата звернення: 05.05.2023).
39. Управління культури і туризму Рівненської облдержадміністрації – Положення про управління. Управління культури і туризму Рівненської облдержадміністрації – Головна. URL: <http://cultrv.gov.ua/informatsiya-pro-upravlinnya/polozhennya-pro-upravlinnya.html> (дата звернення: 01.06.2023).
40. Управління культури та туризму Рівненської ОДА. У Рівненській ОДА відбулося засідання експертної ради на отримання грантів. Facebook. URL: https://facebook.com/story.php?story_fbid=739446778185677&id=100063610837158 (дата звернення: 03.06.2023).